РНТБ УзИНТИ

Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

ТОШКЕНТ ОҚШОМИ

№ 266 (2250). 15 ПАЙШАНБА НОЯБРЬ 1973 й.
Газета 1966 йил 1 июлдан чиқа бошлади. Баҳоси 2 тийин.

ЎЗБЕКИСТОН КП ТОШКЕНТ ШАҲАР КОМИТЕТИ ВА ТОШКЕНТ ШАҲАР СОВЕТИНИНГ ОРГАНИ

МАРКСЧА-ЛЕНИНЧА ТАЪЛИМОТ СИСТЕМАСИДА ЯНГИ ЎҚУВ ЙИЛИ БОШЛАНДИ

Ғоявий чиниқиш мактаби

В. БАРАБАШ,
Ўзбекистон КП Тошкент шаҳар комитетининг секретари.

Бугун Тошкент шаҳрининг сиёсий ва иқтисодий ўқув системасининг мактаб ва семинарларида таълим оладиган 250 мингдан ортиқ тингловчилари ўқишни бошлайдилар.

Янги 1973 — 1974 ўқув йили совет халқининг КПСС XXIV съезди қарорларини, тўққизинчи беш йиллик планларини муваффақиятли бажариш учун кураши янада активлашган вазиятда ўтади. Бу ўқув йили партия XXIV съезди ишлаб чиққан Тинчлик программасида белгиланган КПССнинг ташқи сиёсий фаолиятида ажойиб ютуқларга эришилаётган бир пайтда бошланди.

Ўзбекистон ва унинг пойтахти меҳнаткашлари учун янги ўқув йили яна шуниси билан диққатга сазоворки, ҳозирги пайтда республика партия ташкилотлари Ўзбекистон ССР ва Ўзбекистон Компартиясининг 50 йиллигини муносиб кутиб олиш учун ўз ташкилий ва сиёсий фаолиятини янада кучайтириб юборади. Улар Ўзбекистон ССРга Халқлар дўстлиги орденини топширишга бағишланган тантанали мажлис ва мамлакатимиздаги пахтакор республикалар партия-хўжалиги активининг Тошкентда бўлиб ўтган йиғилишида КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари ўртоқ Л. И. Брежнев ўзининг нутқида белгилаб берган хўжалик ва маданий қурилиш соҳасидаги программани муваффақиятли амалга ошириш борасида фаолиятни янада кучайтириб юбордилар.

Партия ташкилотларининг коммунистик қурилишнинг ҳозирги босқичидаги идеология ишининг бош йўналишини ана шу нарса белгилайди. Бу вазифани амалга оширишда эса марксча-ленинча ва иқтисодий ўқув системаси биринчи даражали роль ўйнайди.

Партия ташкилотлари мазкур ўқув йилида катта ва масъулиятли вазифаларни бажариши лозим. Илгари бўлганидек, бу сафар ҳам сиёсий ва иқтисодий ўқув соҳасида бош эътибор коммунистлар ва кенг меҳнаткашлар оммасининг марксизм-ленинизм ғояларини чуқур эгаллашларига, партиямизнинг ҳозирги замоннинг асосий масалалари ҳақидаги кўрсатмаларини ўрганишига, КПСС ички ва ташқи сиёсати вазифаларини билмоқларига қаратилмоғи лозим.

Худди ўтган ўқув йилидаги сингари бу ўқув йилида ҳам КПСС XXIV съезди материаллари, КПСС Марказий Комитетининг 1972 йил декабрь ва 1973 йил апрель Пленумларининг материаллари ва якунлари, ўртоқ Л. И. Брежневнинг «Совет Социалистик Республикалари Иттифоқининг эллик йиллиги тўғрисида»ги доклади, РСДРП II съездининг 70 йиллиги ҳақидаги материаллар диққат марказида бўлади.

Партия XXIV съезди партия ташкилотларини партия маорифи системасини янада такомиллаштириш, унинг меҳнаткашлар активлиги ва тингловчилар онглилигини оширишга таъсирини кучайтириш, бу ишда формализм кўринишларига қарши кескин курашишни талаб қилади. Шу жиҳатдан олганда Тошкент коммунистлари учун КПСС Марказий Комитетининг «Тошкент шаҳар партия ташкилотларидаги раҳбар кадрларнинг сиёсий билими ва иқтисодий таълими тўғрисида»ги Қарори ғоят катта аҳамият касб этади. Бу қарорда кадрларнинг сиёсий билими ва иқтисодий таълими масалалари омма ўртасида сиёсий ишларни олиб боришни яхшилаш проблемалари билан, раҳбарлик қилиш усули ва методларини такомиллаштириш билан, раҳбар кадрлар ва барча меҳнаткашларда юксак маънавий сифатларни тарбиялаш вазифаси билан чамбарчас боғлаб ҳал этилган.

Шаҳар партия комитети КПСС Марказий Комитетининг ана шу Қарори талабларидан келиб чиқиб, тадбирлар ва идеология ишининг комплекс перспектив планини ишлаб чиқди. Бу планда асосий эътибор коммунистлар ва барча шаҳар меҳнаткашларининг жамоат сиёсий ҳаётида марксча-ленинча идеология ролини оширишга, раҳбар кадрларнинг мутахассислик бўйича сиёсий ўқувни ташкил қилиш, унинг ғоявий-назарий савиясини юксалтиришга, аҳолининг барча табақаларида ватанпарварлик ва интернационализм туйғуларини кучайтиришга, меҳнаткаш коллективлар ижодий активлиги ва тарбиявий ролини тағин ҳам оширишга қаратилган.

Шаҳар партия комитетининг бу борада кўрган чоралари яхши натижалар берди. Ўтган ўқув йилининг ўзида марксча-ленинча ўқув ва иқтисодий билим системасида шаҳар партия ташкилотининг ўзида 224 минг тингловчи таълим олди. Шу жумладан: Ўзбекистон КП Марказий Комитети ва область комитети ҳузуридаги назарий семинарларда ана шу партия комитетлари номенклатурасидаги 590 нафар раҳбар кадрлар ўқидилар.

Фалсафа, илмий коммунизм, КПСС тарихи каби фанларни ўрганиш билан бир қаторда, марксча-ленинча иқтисод назарияси, ишлаб чиқариш конкрет экономикаси масалаларига ҳам қизиқиш кучайиб бормоқда. Ана шу муносабат билан пойтахтимиз корхона ва ташкилотларидаги иқтисодий мактабларда ҳам, шунингдек марксча-ленинча ўқув системасида ҳам «Бошқариш илми ва амалиёти», «Иқтисод асослари ва ишлаб чиқаришни бошқариш», «Иқтисодий билим асослари» каби темалар ҳам ўрганилаянти. Бу программа бўйича билим олаётганлар сони 184 минг кишидан ошиб кетди. Ундан ташқари корхоналар, илмий муассасалар, ўқув юртлари, конструкторлик бюроларида тингловчиларнинг бир қисми ўз фаолиятлари йўналишига бевосита алоқадор бўлган проблемаларни ўрганадилар.

Саноат корхоналарида бу йил «КПСС XXIV съезди фан-техника тараққиёти асосида ижтимоий ишлаб чиқариш самарадорлигини ошириш тўғрисида», «СССР халқ хўжалигида меҳнатни илмий асосда ташкил қилиш масалалари», моддий ва маънавий рағбатлантириш проблемалари каби масалаларни ўрганадилар. Ўқув юртларида эса «Янги инсонни тарбиялаш — коммунистик қурилишнинг энг муҳим вазифаларидан бири», «Совет кишисини маънавий жиҳатдан тарбиялашнинг актуал проблемалари», «Коммунистик тарбиянинг назарияси ва практикаси» ва бошқа масалалар ўрганилади.

10 мингдан ортиқ киши партия ва совет давлатининг ташқи сиёсат фаолиятини ўрганади. Партия ва иқтисодий ўқувининг барча звеноларидаги дастлабки машғулотлар ҳам ана шу темага бағишланади.

Бу йил ижтимоий фанлар проблемаларини коммунистик қурилишнинг амалиёти билан биргаликда ўрганувчи тингловчилар сони деярли 2 марта кўпайди.

Марксча-ленинча назарияни ўрганишга қизиқиш кўп жиҳатдан машғулотларнинг қандай ўтишига боғлиқ. Бу эса, биринчи навбатда, пропагандист кадрларнинг билим даражасига боғлиқдир. Район партия комитетлари, шаҳардаги бошланғич партия ташкилотлари ана шуни назарда тутиб кўпгина ишларни қилдилар. Ҳозирги пайтда

(Давоми 2-бетда).

1973 БЕШ ЙИЛЛИК: ҲАЛ ҚИЛУВЧИ ЙИЛ МЕҲНАТ ВАХТАСИ

КАМ МАБЛАҒ САРФЛАБ, КЎПЛАБ СИФАТЛИ МАҲСУЛОТ ИШЛАБ ЧИҚАРАЙЛИК!

ПОЙТАХТ САНОАТИ ОДИМЛАРИ

«Маҳсулот реализация қилиш ва муҳим буюмлар ишлаб чиқариш бўйича 1973 йил учун белгиланган давлат плани муддатидан илгари, 25 декабрда бажарилади. Саноат ишлаб чиқариши ҳажмининг 8 процентга ўсиши таъминланади. Меҳнат унумдорлигини ошириш бўйича топшириқ 30 процент ортиғи билан бажарилади»— Ўзбекисон пойтахти саноат корхоналари коллективларининг тўққизинчи беш йиллик ҳал қилувчи йили учун зиммага олган социалистик мажбуриятлари бандларидан бирида ана шундай сўзлар ёзилган.

Хўш, Тошкент саноатчилари зиммаларидаги ана шу катта вазифаларни бажаришда қандай ютуқларни қўлга киритишмоқда? Шуни айтиш керакки, пойтахт ишчилари ишни мусобақа асосида ташкил этиб, қувончли ютуқларни қўлга киритмоқдалар. Улар Улуғ Октябрнинг 56 йиллик юбилейини катта зафарлар билан кутиб олдилар. Республика пойтахтининг индустрияси планидан ташқари 48 миллион сўмликка яқин маҳсулот реализация қилди. Ҳамза ва Куйбишев районлари корхоналарининг ишчилари беш йиллик жамғармасига салмоқли улуш қўшдилар.

Мамлакатимиз халқ хўжалиги ўтган ойларда тошкентлик ишчилар қўли билан пландан ташқари тайёрланган кўплаб энг муҳим саноат маҳсулотларини олди. 1.153 километр ўтказгич, 324 километр ҳар хил кабель, 72 та компрессор, 4 та электркўприк крани, 27 та экскаватор, 738 та трактор, 6 та чанглагич-пуркагич, 3350 та газ плитаси, 820 та рўзғор холодильниги, 4,5 миллионта ғишт, 150 мингта яқин устки ва ички трикотаж буюмлари, 25 минг жуфт чарм-пойафзал ва бошқа саноат маҳсулотлари шулар жумласидандир.

Қўлга киритилган бу ютуқлар коллективларнинг техника тараққиётини тезлаштириш, йиллик топшириқларни муддатидан илгари бажариш юзасидан социалистик мусобақа кенг қулоч билан авж олдирганлигининг самарасидир.

Пойтахтимиз саноатчилари эришилган зафарларни янада мустаҳкамлаш учун курашиб, мусобақани янада авж олдирмоқдалар. Улар ҳал қилувчи йил топшириқларини шараф билан бажаришга бутун куч ва ғайратларини қаратмоқдалар.

Яхши кўрсаткичлар

Кутубхона коллекторига Ўзбекистон ССР Министрлар Совети нашриёт, полиграфия ва китоб савдоси бўйича Давлат комитети ҳамда маданият ходимлари касаба союзи республика комитетининг кўчма Қизил байроғи топширилди. Бу мукофотга коллектор коллективи социалистик мусобақада биринчи ўринни эгаллаганлиги ва учинчи кварталда яхши кўрсаткичларни қўлга киритганлиги туфайли сазовор бўлди.

Ҳозир коллектор шаҳар ва пойтахт областининг 2270 кутубхонаси адабиётларини комплектламоқда. Коллектив йиллик планни 20 ноябрда адо этишга ва пландан ташқари 100 минг сўмлик китоб сотишга аҳд қилди.

Вақтдан ўзганлар

Қутби Одилбобоева трикотаж фирмасининг моҳир тўқувчиларидан бири. У ҳал қилувчи йил шахсий программасини муддатидан илгари 1 декабрда бажаришга аҳд қилган. Ўз ваъдаси устидан чиқиш учун ғайратга-ғайрат қўшиб меҳнат қилаётган ишчи кунлик топшириқларини ҳар доим 120—130 процентгача етказиб адо этиб келаяпти.

Яқинда ҳамкасблари Қутбини яна бир муваффақияти билан қутлашди. У қардош Белоруссиянинг Солигорск шаҳридаги трикотаж фабрикасида ўтказилган энг яхши тўқувчилар Бутуниттифоқ конкурсида қатнашиб, фахрли иккинчи ўринни олди.

Иккинчи даражали диплом ва пул мукофоти билан тақдирланган Қутби Одилбобоева ва унинг серғайрат дугоналарининг фидокорона меҳнати туфайли фирмада ҳал қилувчи йилнинг ўн ойлик план топшириғи белгиланганидан ўн кун аввал бажарилди. Лобарларнинг йил бошидан буён планга қўшимча реализация қилган маҳсулотлари бир миллион сўмликдан ошиб кетди.

Корхонада ишлаб чиқарилаётган икки буюмга Давлат «Сифат белгиси» берилиши коллектив қувончига-қувонч қўшди. Фирмада вақтдан ўзиб ишлаётганлар сафи тўхтовсиз кўпайиб бормоқда. Ҳозирги вақтда илғор ишчининг 36 ҳамкасби беш йиллик шахсий план топшириқларини бажариб қўйиб, ўнинчи беш йиллик ҳисобига маҳсулот топшираяпти.

Корхонанинг 500 дан ортиқ тикувчи ва тўқувчилари ўз меҳнат календарларида 1974—75 йилларнинг турли ойларини кутиб олганлар. Пешқадамларнинг ғайратшижоати туфайли йиллик маррани эгаллаш муддати яқинлашмоқда.

Сайқалчилар ғайрати

Ҳал қилувчи йил план ва топшириқларини муддатидан илгари бажаришга аҳд қилган. С. Азизов бошлиқ 28-қурилиш бошқармаси сайқалчилари йил бошидан бери трест бошқармалари ўртасидаги социалистик мусобақада пешқадамлик қилишаяпти. Бошқарма объектларида иш доим яхши ташкил этилади. Тажрибали бинокорлар кўп. Бригадалар ўртасидаги мусобақалар тез-тез якунланиб турилади. Шунинг учун улар ойлик планларини ортиғи билан бажаришга эришмоқдалар.

Бошқарма сайқалчилари 3-квартал планини 111,6 процент бажариб, Пардозлаш трести бошқармалари ўртасидаги меҳнат беллашувида яна биринчиликни қўлга киритишди. Сайқалчилар Улуғ Октябрь Социалистик революциясининг қутлуғ тўйини декабрь ойи биринчи ҳафтасининг меҳнат календари бўйича иш бажариш билан кутиб олишди. Улар шу кунларда йиллик маррани эгаллаш учун кун сайин суръатни оширмоқдалар. Бунга тўққизинчи беш йиллик планларини муддатидан илгари бажаришга аҳд қилган Ленин орденли А. Кабанов, П. Савчук, И. Кураев каби бригада азаматлари муносиб улуш қўшмоқдалар.

31-қурилиш бошқармаси коллективи ҳам объектларни тез ва соз қуришга асосий эътиборни қаратмоқдалар. Куни-кеча коллектив Санъат музейи, янги меҳмонхона, каби бир қатор объектлардаги сайқаллаш ишларини тугаллаб, пойтахт меҳнаткашларига туҳфа этишди.

Трестимиз ҳал қилувчи йилнинг охирги чорагида 4 миллион 900 минг сўмлик иш бажариши лозим. Бунинг 130 минггги пландан ташқари бўлади. Октябрь ойи планини ортиғи билан бажарган трестимиз коллективи зиммаларига олган қўшимча мажбуриятини ҳам албатта адо этади.

А. ОРТИҚОВ,
«Главташкентстрой» Пардозлаш трести бирлашган касаба союз комитети раисининг ўринбосари.

Ободончилик ишларидаги муваффақиятлари учун

Республика шаҳарларининг санитария ҳолатини яхшилаш ва энг яхши ободончилик ишлари учун социалистик мусобақасининг шу йил III квартали якунларига кўра Тошкент шаҳар ижроия комитети Ўзбекистон КП Марказий Комитети, Ўзбекистон ССР Министрлар Совети ва Ўзбекистон касаба союзлари республика Советининг кўчма Қизил байроғига сазовор бўлди.

Ўтган куни шаҳар ижроия комитетининг навбатдаги мажлисида Ўзбекистон ССР Коммунал хўжалиги министри ўртоқ А. М. Илюхин ғолибларга байроқни топширди. Шунингдек, районлар ўртасида мусобақа ғолиби бўлган пойтахтнинг Киров районига ҳам кўчма Қизил байроқ топширилди. Тошкент шаҳрининг Октябрь, Фрунзе, ва Сергели районлари ободонлаштириш бошқармаларининг яхши ишлаганликлари таъкидланди.

СУРАТДА: Коммунал хўжалиги министри А. М. Илюхин (чапда) Тошкент шаҳар ижроия комитетининг раиси В. О. Козимовга Қизил байроқни топширмоқда.

В. Белоплотов фотоси.

БЕЛОРУССИЯ ССРга ХАЛҚЛАР ДЎСТЛИГИ ОРДЕНИ ТОПШИРИЛДИ

Кеча Минскда Белоруссия ССРга Халқлар дўстлиги ордени топширилишига бағишланиб Белоруссия Компартияси Марказий Комитети билан Белоруссия ССР Олий Советининг қўшма тантанали мажлиси ўтказилди.

Мажлис аҳли самимий кутиб олган КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, СССР Министрлар Советининг Раиси А. Н. Косигин нутқ сўзлади.

КПСС Марказий Комитети, СССР Олий Совети Президиуми, Совет ҳукумати ва шахсан КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари ўртоқ Л. И. Брежнев номидан у ишчиларни, колхозчиларни, зиёлиларни —бутун белорус халқини Белоруссия ССР Халқлар дўстлиги орденига сазовор бўлганлиги билан қизғин табриклади. Меҳнаткашларнинг С С Р Иттифоқини ташкил этиш ва мустаҳкамлашдаги катта хизматлари учун, Совет давлатининг иқтисодий, социал-сиёсий ва маданий ривожига қўшган катта ҳисса учун ва СССР ташкил этилганлигининг 50 йиллигини нишонлаш юзасидан республика ана шу мукофот билан тақдирланди.

А. Н. Косигин тантанали мажлис қатнашчиларининг қизғин қарсаклари остида СССР Олий Совети Президиумининг Белоруссия ССРни Халқлар дўстлиги ордени билан мукофотлаш тўғрисидаги Фармонини ўқиб эшиттириб, орденни республика байроғига тақиб қўйди.

КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюроси аъзолигига кандидат, Белоруссия Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари П. М. Машеров жавоб нутқи сўзлади. Ватаннинг муътабар мукофоти учун, Совет Белоруссияси ишчилар синфи, колхозчи деҳқонлари, зиёлиларининг муваффақиятлари ва хизматлари тақдирланганлиги учун у КПСС Марказий Комитетига, СССР Олий Совети Президиумига, СССР Министрлар Советига қизғин миннатдорчилик изҳор этди.

Тантанали мажлис қатнашчилари баланд руҳ билан КПСС Марказий Комитетига, СССР Олий Совети Президиумига, СССР Министрлар Советига табрикнома қабул қилдилар.

ҲИНД ОЛИМЛАРИ САФАРИ

Ўзбекистон ва Ҳиндистон олимлари ўртасидаги дўстлик қадимий. Улар фаннинг у ёки бу соҳаси бўйича бир-бирлари билан тажриба алмашиб турадилар.

Бугун

ПОЙТАХТИМИЗГА БИР ГРУППА ҲИНД ОЛИМЛАРИ КЕЛИШДИ. Улар Тошкентдаги Ўрта Осиё ирригация илмий-тадқиқот институти мутахассислари билан тупроқнинг шўрланишига қарши кураш масалаларини муҳокама қиладилар, ана шу соҳадаги ўз тажрибаларини ўртоқлашадилар.

Шунингдек, дўст мамлакат олимлари ўзбек олимларининг шу кунларда олиб бораётган муҳим ишлари билан ҳам танишадилар.

ЎРМОНЧИЛАР ЮТУҒИ

Тошкент ўрмон хўжалиги коллективига СССР Министрлар Совети ўрмон хўжалиги Давлат комитети ҳамда қоғоз ва ёғочсозлик саноати ишчилари касаба союзлари Марказий Комитетининг Кўчма Қизил байроғи берилди. Кўчма Қизил байроқни СССР Министрлар Совети ўрмон хўжалиги Давлат комитети раисининг ўринбосари К. Ф. Кулаков топширди.

Хўжалик коллективи бу юксак мукофотга шу йилнинг 3-квартали бўйича яхши кўрсаткичларни қўлга киритганлиги туфайли сазовор бўлди. Бу йил шаҳар аҳолисига кўплаб мева етказиб берилди. Шу кунгача 144 минг сўмликдан зиёд халқ истеъмоли буюмлари ишлаб чиқарилди.

— Тошкентлик ўрмончилар бу йил шаҳар аҳолисини турли хил кўчатлар билан ҳам яхши таъминладилар,— деди мухбиримиз билан суҳбатда Ўзбекистон ССР Министрлар Совети ўрмон хўжалиги Давлат комитети бўлим бошлиғи Ф. Нурмирзаев, — улар 3-квартал планида белгиланган 2 миллион ўрнига 4 миллион 850 минг туп кўчат етиштирдилар.

КООПЕРАТИВ АСОСИДА

Шаҳримизда кооператив асосида уй-жой бинолари қурилиши кенг кўламда олиб борилмоқда. Шу кунга қадар ўнлаб ҳашаматли бинолар эгаларига топширилди.

Бугун

159-қурилиш трестининг азамат бинокорлари Ц-1а кварталида 40 квартирали уйни яхши баҳолар билан фойдаланишга топширдилар. Бинода оилаларнинг яйраб истиқомат қилишлари учун ҳамма имкониятлар бор.

Шу кунларда «Ўзбекистон 50 йиллиги» номли кварталда бир йўла иккита уй-жой биносининг қурилиши тугалланмоқда. Улар «Учқун», «Қизил тонг» фирмалари, химия-фармацевтика заводлари ишчи-хизматчилари учун мўлжалланган. Уларни 1-уйсозлик комбинатининг бунёдкорлари тайёр қилмоқдалар.

«Юбилей» Марказий спорт саройи ёнгинасида 50 оилага мўлжалланган уй ҳам фойдаланишга топширилди. Уни 6-қурилиш трестининг азаматлари бунёд қилишди.

Булардан ташқари 1-Қорақамиш массивининг 4-микрорайонида ҳар бири 72 квартирали бўлган иккита бино, Юнусобод массивининг А-1 кварталида эса 40 квартирали уйдаги қурилиш ишлари асосан тугалланди. Йил охиригача ҳамшаҳарларимизга 15 минг квадрат метр ҳажмдан иборат уй-жой бинолари совға қилинади.

«СЕМУРҒ» МОСКВАДА

Москва кинотеатрларида «Узбекфильм» киностудиясида Ҳамид Олимжоннинг асари бўйича ишланган «Семурғ» фильми намойиш қилинмоқда. Фильмни кўплаб томошабинлар кўрмоқдалар.

Прагада ибодатхоналар сон-саноқсиз. Уларнинг ҳаммаси XII асрдан бошлаб вужудга кела бошлаган. Ҳозирги кунларда ҳам ушбу ибодатхоналар ишлаб турибди.

СУРАТДА: Староместская майдонининг архитектурасига қўшилиб, нодир ансамбль ҳосил қилиб турган илоҳий Микулаша ибодатхонаси.

Ҳ. Шодиев фотоси.

ТОНГГИ ГАЗЕТАЛАРДА

● Кеча Киевда КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари Л. И. Брежнев билан ЮСФР Президенти, Югославия Коммунистлар союзининг Раиси Иосип Броз Тито ўртасидаги музокаралар ниҳоясига етди. Музокаралар якуни бўйича Совет-Югославия қўшма ахбороти қабул қилинди.

● КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, СССР Министрлар Советининг Раиси А. Н. Косигин кеча Белоруссия пойтахтидан Москвага қайтиб кетди.

● СССР Олий Советининг Президиумининг раиси Н. В. Подгорний Нигерия Федератив Республикасининг элчиси Жорж Т. Курубо Совет Иттифоқидан жўнаб кетиши муносабати билан 14 ноябрда Кремлда уни қабул қилди. Бўлиб ўтган дўстона суҳбат чоғида Совет-Нигерия муносабатлари, шунингдек актуал халқаро проблемалар хусусида фикрлашиб олинди.

● Кўкаламзорлаштириш ойлиги давом этмоқда

ҚИЗҒИН ТАЙЁРГАРЛИК

Шаҳримизда ўтказилаётган кўкаламзорлаштириш ойлигига Куйбишев районы меҳнаткашлари ўрнак бўлишмоқда. Район бўйича бу йил 42 минг дарахт ва 55 минг яшил тўсиқлар ўтқазилади. Район ободонлаштириш бошқармасининг ремонт қурилиш бошқармаси азаматлари бу умумхалқ ҳашарида актив иштирок этиб, 7000 дарахт ўтқазишди.

Шуни айтиш керакки, Сергели, Собир Раҳимов, Ленин районни ободонлаштириш бошқармасидагилар бу ишга ҳамон сусткашлик билан қарамоқдалар. Улар илғор районлардан ўрнак олиб, кўкаламзорлаштириш ойлигини уюшқоқлик билан ўтказишлари керак.

САЁҲАТЛАР ЧОРЛАЙДИ

Яқинда бир группа тошкентлик саёҳатчилар Ленинграддан қайтиб келишди. Улар қадимий шаҳарнинг диққатга сазовор жойлари билан танишдилар. Тошкентлик туристларнинг яна бошқа бир группаси Алупкага 20 кунлик саёҳатга жўнаб кетишди.

Шаҳар экскурсиялар ва саёҳатлар бюросидан мухбиримизга билдиришларича, 21 ноябрда пойтахт темир йўл вокзалидан саёҳат поезди йўлга чиқади. Унинг маршрути Ўрта Осиё шаҳарлари — Ашхобод, Фарғона, Бухоро, Самарқанд, Урганч бўйлаб давом этади. Саёҳатчилар ана шу шаҳарларнинг ажойиб жойлари билан танишадилар.

Пойтахт области пахтакорлари эса Закарпатьега 17 кунлик саёҳатга чиқадилар. 30 ноябрда «Армения» теплоходи Қора денгиз бўйлаб йўл олади. Шунингдек, саёҳатчилар Румыния, Болгария мамлакатларига ҳам борадилар.

ЖАҲОН ОЙНАСИ

▲ БЕРЛИН. Герман-Совет дўстлик жамиятининг бошланғич ташкилотлари жамиятнинг келаси йил май ойида Дрезденда бўладиган X конгрессига тайёргарлик кўриш ва ўтказиш оммавий ҳаракатини авж олдириш ташаббуси билан майдонга чиқдилар. Бу ҳаракатнинг энг [illegible] коллективлари ва айрим қатнашчилари жамият марказий правлениесининг фахрий байроқлари, Совет Иттифоқига бориш учун бепул йўлланмалар билан мукофотланадилар.

▲ ДЕҲЛИ. Ҳиндистон ҳукумати мамлакатда энг катта оғир машинасозлик заводини қуриш тўғрисида қарор чиқарди. Шу гигант завод қурилиши учун 5 миллиард рупия маблағ ажратилади. Завод давлат секторидаги металлургия корхоналари учун асбоб-ускуналар ишлаб чиқаради.

▲ КАРАКАС. Мамлакат бўйлаб гастроль сафарида юриб, бу ерда турган «Березка» давлат хореография ансамбли Венесуэла пойтахти аҳолиси ўртасида катта муваффақият қозонмоқда. Маҳаллий матбуот совет артистларининг чиқишларини шарҳлаб, совет хореография мактабининг юксак профессионал даражасини юксак баҳоламоқда.

▲ Брюссель. Бельгияда «Нефть кризиси» тақдиди муносабати билан якшанба кунлари шахсий автомобилларда юриш бутунлай тақиқланди. Шу ҳақдаги қарор министрлар кабинетининг йиғилишида қабул қилинди. Мамлакат йўлларида ҳаракат тезлигини чеклаш ҳам жорий этилди.

(ТАСС).

НАЗАРИЯ БИЛАН АМАЛИЁТ БИРЛИГИ УЧУН

КПСС Марказий Комитетининг «Тошкент шаҳар партия ташкилотларида раҳбар кадрларнинг марксча-ленинча ўқуви ва иқтисодий таълими тўғрисида»ги Қарорида раҳбар кадрларга сиёсий билим беришда марксизм-ленинизм университетининг ролини ошириш таъкидлаб ўтилган.

Ҳозирги вақтда марксизм-ленинизм кечки университети пойтахтимизнинг йирик билим юртига айланган. Унда минглаб тингловчилар олий сиёсий билим олмоқдалар. Шаҳримизнинг кўплаб саноат корхоналари ва ташкилотларида, жумладан В. И. Ленин номли электрон-техника, В. П. Чкалов номли авиация, трактор заводларида, тўқимачилик комбинати, Ўрта Осиё темир йўл бошқармаси ва бошқа йирик корхоналарда университетнинг филиаллари ва потоклари ишлаб турипти.

Пойтахт саноат корхоналари ва ташкилотларининг юзлаб раҳбар ходимлари университетда олий сиёсий маълумот олдилар. Тингловчиларининг сони йил сайин ортиб бормоқда. Ҳозирги кунда университет шаҳримизда пропагандист кадрлар тайёрлаб чиқарадиган ҳақиқий билим даргоҳига айланди. Ўтган ўқув йилида университетни 707 киши муваффақиятли тамомлаб чиққанлиги фикримизнинг далилидир.

Газетанинг ушбу саҳифасида марксизм-ленинизм кечки университети ҳамда унинг пойтахт саноат корхоналари ва ташкилотларидаги филиаллари иши ҳақида ҳикоя қилинади.

Раҳбарлар ўқишяпти

1973 йил октябрида Киров район партия комитетининг пленумида КПСС Марказий Комитетининг «Тошкент шаҳар партия ташкилотларида раҳбар кадрларнинг марксча-ленинча ўқуви ва иқтисодий таълими тўғрисида»ги Қарорининг қандай бажарилаётганлиги масаласи кўриб чиқилган эди.

Бу масаланинг муҳокама этилиши райондаги раҳбар кадрларнинг КПСС Марказий Комитетининг Қарорини бажаришга катта масъулият билан ёндошганликларини кўрсатди. Район партия комитети алоҳида план ишлаб чиқди. Ана шу планга кўра районнинг барча раҳбар ходимлари яқин беш йил ичида кечки марксизм-ленинизм университетини тугатишлари лозим.

1973—1974 ўқув йилида кечки университетга тингловчиларни қабул қилиш якуни бу вазифа албатта бажарилажагини кўрсатади. Жумладан, план бўйича 230 тингловчи қабул қилиниши лозим эди. Аслида ўқишга 264 киши, шу жумладан саноат корхоналарининг 32 раҳбар ходими, марказий муассасаларнинг 31 раҳбар ходими юборилган.

Университетга янги қабул қилинган тингловчилар қаторида Ўзбекистон ССР Министрлар Совети ҳузуридаги Давлат нархлар комитетининг раиси Н. Т. Тожиев, Тошкент автомобиль-йўл институтининг проректори А. А. Ғанихўжаев, асбобсозлик заводининг директори В. Р. Бойжонов, 5-ғишт заводлари бошқармасининг директори С. Р. Муҳамедов, «Узбекэнергоремонт» ишлаб чиқариш корхонасининг директори Т. Ю. Юнусов, 25-05 ва 25-15 автоколонналар партия ташкилотларининг секретарлари Э. В. Арутюнянц ва И. М. Борисов ўртоқлар бор.

Районда марксизм-ленинизм университетининг группаларини бевосита корхона ва ташкилотларда ташкил этиш ташаббуси кенг ёйилмоқда. Бу йил трикотаж фирмаси ва «Юлдуз» тикувчилик фирмасининг 75 раҳбар ходими ўқувни тугатиб, диплом олишди.

Ўзбекистон ССР Энергетика ва электрлаштириш министрлиги марказий аппаратининг 50 ходими иккинчи йил ўқияпти. Янги ўқув йилида Ўзбекистон ССР Министрлар Совети, Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми ва республика Госплани, Ўзбекистон ССР Ички ишлар министрлиги, машинасозлик бўйича Давлат лойиҳа-конструкторлик технология бюроси ва «Ўзбекгидроэнергоремонт» корхонаси партия ташкилотида ташкил этилган тўрт группада 200 раҳбар ходим ўқувни бошлайди. Район партия комитети ва бошланғич партия ташкилотлари ҳар бир университет тингловчисининг ўқувини кузатиб туради, машғулотларга мунтазам қатнашишини назорат қилиб боради.

Г. ҲАЙДАРОВА,
Ўзбекистон КП Киров район комитетининг биринчи секретари.

Ғоявий чиниқиш мактаби

(Боши 1-бетда).

мактаб ва назарий семинарларнинг 4604 нафар раҳбаридан 1824 киши раҳбар ходимлардир. 2780 киши эса илмий-техника ва ижодий интеллигенция вакиллари, халқ хўжалиги мутахассисларидир. Уларнинг барчаси курс ва семинарларда қайта тайёргарлик кўришди. Бундан ташқари министрликлар ва идоралар ҳузуридаги қисқа муддатли курсларда иқтисодий мактаблар раҳбарлари, пропагандист ва лекторлардан 1600 дан кўпроқ киши тайёргарликдан ўтган.

Шаҳар партия комитети ҳузуридаги кечки марксизм-ленинизм университети ҳам пропагандист кадрларни тайёрлаш борасида муайян ишларни амалга оширмоқда. Агар ўтган йили университетнинг барча факультет ва бўлимларида 1425 раҳбар кадрлар ўқиган бўлса, бу йил уларнинг сони 2000 дан ортиқ кишини ташкил этади.

Шаҳар партия комитети янги ўқув йилига тайёргарлик кўрар экан, машғулотлар таъсирчанлигини янада кучайтириш учун, марксча-ленинча ўқув ва иқтисодий билимнинг ғоявий-сиёсий савиясини белгиловчи идеология ходимларининг ўзини тайёрлашни яхшилашга алоҳида эътибор берди. Мазкур соҳага бошчилик қиладиган партия ходими сиёсий ва малака жиҳатидан қанчалик яхши тайёргарлик кўрган бўлса ўқув савияси ҳам, унинг таъсирчанлиги ҳам шунчалик самарали бўлади.

Ана шу талабдан келиб чиқиб, шаҳар партия комитетларида, район партия комитетлари идеология ходимлари, райком секретарлари, шаҳар ва район партия комитетларининг масъул ходимлари, пропаганда ва агитация бўлими мудирларининг ўринбосарлари, район партия комитетлари, корхона ва ташкилотлар сиёсий маориф кабинетларининг мудирлари, партия ташкилотлари секретарларининг ўринбосарлари, сиёсий ахборотчилар ва агитаторлар, доимий иш олиб борувчи агитпунктларнинг раҳбарлари, шаҳар ва кўп нусхали газеталарнинг редакторлари ва редколлегия аъзолари, маданий маориф муассасалари ходимлари ва бошқа табақадаги идеология ходимлари учун бир қанча доимий иш олиб борувчи семинарлар ташкил қилинди.

Марксча-ленинча ўқув ва иқтисодий билим системасида ҳам назариянинг амалиёт билан алоқаси ленинча миллий ва интернационал сиёсат масалаларини ўрганишда намоён бўлмоқда. КПСС тарихи, сиёсий иқтисод, фалсафа, илмий коммунизмни ўрганиш борасида тингловчилар партиямиз сиёсатининг актуал проблемаларига, жаҳон коммунистик ҳаракати масалаларига, СССРда иқтисодий ва маданий қурилиш практикасига мунтазам мурожаат қилмоқдалар. Халқлар ўртасидаги интернационал дўстлик масалаларини кўриб чиқмоқдалар, партия ленинча миллий системасининг назарий ва амалий проблемаларини ўрганмоқдалар.

Кўп мактаб ва семинарларда дастлабки манбалар бўйича суҳбатлар ўтказилди. Бундай суҳбатлардан мақсад — жумладан, ҳозирги пайтда янги тарихий шароитда В. И. Лениннинг миллий масалага бағишланган ғоялари қандай амалга ошаётганини ўрганишдир. Машғулотларда корхоналарнинг шонли анъаналари ҳақидаги далиллардан фойдаланилди. Партия ташкилотларининг меҳнаткашларни интернационал руҳда тарбиялаш борасидаги ишлари фақат партия ўқуви, иқтисодий билим ва комсомол сиёсий маорифи системаси билангина чекланиб қолмайди. Ўқувнинг бошқа янада кўп қиррали ва оммавий формаларидан фойдаланилади. Халқ университетларида, лекторийларда, интернационал дўстлик клублари, жамоат-сиёсий клубларда, олий ўқув юртлари ва илмий-тадқиқот институтларининг олимлари, партия ва совет ходимлари, «Билим» жамиятининг аъзолари пропагандистлик ва лекторлик қилишади. Уларнинг бутун иши партиянинг марксча-ленинча принципи ва сиёсати масаласи билан боғлангандир.

Мазкур ўқув йили яна қуйидаги нарса билан характерлики, бу ўқув йилида барча мактаб ва семинарларнинг, шунингдек меҳнаткашларни ўқитишдаги оммавий формаларда иштирок этаётган пропагандистлар ўз машғулотларида Ўзбекистон ССР ва Ўзбекистон Компартияси 50 йиллигига бағишланган материаллардан фойдаланадилар. Республикамизнинг ярим аср мобайнида эришган муваффақиятларини пропаганда қиладилар. Ўзбекистоннинг СССР халқлари қардош оиласида тутган ўрни ва ролига эътиборни жалб этадилар. Уларнинг диққатини мамлакатимиз меҳнаткашларининг эришган ютуқлари интернационал характерда эканлигига, халқларимизнинг Улуғ Ватан уруши йилларида кўрсатган ватанпарварлигига, халқ хўжалигини тиклашда актив иштирок этганлигига ва ниҳоят республикамиз меҳнаткашларининг халқ хўжалигини, маданият, фан ва санъатни ривожлантириш борасида эришаётган ютуқларига қаратадилар.

Бу ўқув йили шаҳар меҳнаткашларини КПСС XXIV съезди қарорларини муваффақиятли амалга оширмоқ, Ўзбекистон ССР, Ўзбекистон Компартиясининг 50 йиллигини муносиб кутиб олиш учун курашга жалб қилмоғи зарур.

«ИҚТИСОДИЯ ТАЪЛИМНИ ОЛИНГАН БИЛИМЛАРНИ ПРАКТИКАДА ЖОРИЙ ҚИЛИШ БИЛАН, БАРЧА МЕҲНАТКАШЛАРНИ МЕҲНАТ КОЛЛЕКТИВЛАРИНИНГ ИҚТИСОДИЯ ҲАЁТИГА ДОИР МАСАЛАЛАРНИ ҲАЛ ЭТИШГА КЕНГ ЖАЛБ ЭТИШ БИЛАН БИРГА ҚЎШИБ ОЛИБ БОРИШНИ ТАЪМИНЛАШ МУҲИМДИР».

(КПСС Марказий Комитетининг «Меҳнаткашларга иқтисодий билим беришни яхшилаш тўғрисида»ги Қароридан).

Сўз—пропагандистларга

Умр бўйи билиш керак

Йиғувчи слесарь, мастер, инженер-технолог бўлиб ишлашим билан бирга доимо агитаторлик қилиб келаман. Мен ўз суҳбатларимда маҳаллий материаллар билан бир қаторда доҳий В. И. Лениннинг айтган сўзларидан, партия съездлари ва пленумларининг ҳужжатларидан фойдаланаман. Ҳозир назарий семинар пропагандисти сифатида ҳам шундай методда машғулот олиб бораман.

Шундай бўлса ҳам баъзи пайтларда айрим масалаларга тўлиқ жавоб бера олмайман. Бунинг сабаби марксча-ленинча назарияларнинг бошланғич манбаларини етарли даражада билиб олмаганлигимдир. Шундан кейин марксизм-ленинизм университетининг кечки бўлимига ўқишга кирдим. Бу ердаги ўқитувчилар ёрдамида, узлуксиз равишда марксча-ленинча таълимотнинг дастлабки манбаларини мустақил ўрганиш туфайли билимимни оширишга, мени ҳаяжонлантирган масалаларга тўлиқ жавоб олишга муваффақ бўлдим.

Эндиликда ишдаги ўртоқларим, завод бўлимларидан бирида ўзим раҳбарлик қилаётган семинар тингловчиларининг саволларига тезда жавоб топишим мумкин.

Менга марксча-ленинча назария асосларини ва уни пропаганда қилиш методикасини ўргатганликлари учун доимо университет ўқитувчиларидан миннатдорман. Ҳар бир киши марксизм-ленинизм назарияси асосларини умр бўйи билиши керак.

Ю. КОРНИЛОВ,
В. П. Чкалов номли авиация заводининг пропагандисти.

Методиқ маҳорат ҳам зарур

Уч йил муқаддам Ўрта Осиё темир йўли Бошқармаси ҳузурида марксизм-ленинизм университетининг кечки бўлими ташкил этилган эди. Ҳозир у университетнинг филиалига айланган. Унда Бошқарманинг барча раҳбар ходимлари шуғулланишади. Сиёсий маориф кабинети бизни жамоатчилик асосида кўргазмали қуроллар, адабиётлар билан таъминлаб туради. Бу — университетда ўқишнинг муваффақиятли боришига қулай шароит яратяпти. Ўтган вақт ичида бу ерда иқтисодий масалалар бўйича 47 пропагандист тайёрланди.

Мен «Ишлаб чиқариш самарадорлигини ошириш — КПСС иқтисодий сиёсатининг туб масаласи» проблемаси бўйича назарий семинар машғулотларини олиб бораман. Бошқармамиз экономикасини яхши билганлигим учун мен машғулотларда маҳаллий материаллардан кенг фойдаланаман. Аммо пропагандистлик ишига алоқаси бўлган методика, психология, логика ва бошқа фанлар бўйича билимим етмас эди. Шунинг учун Бошқарма ҳузурида пропагандистлик маҳоратини ошириш бир йиллик бўлими очилганлигини эшитиб жуда хурсанд бўлдим. Марксизм-ленинизм университетига ўқишга кирдим.

Йил давомида партия пропагандаси методикаси, ҳозирги босқичда КПССнинг иқтисодий сиёсатини ўрганаман. Ана шуларнинг ҳаммаси менга ўз билимимни ва машғулотларни олиб бориш методик маҳоратимни оширишимда ёрдам беради.

Ф. ФОЛЬКОВСКАЯ,
план-экономика бўлими секторининг бошлиғи.

Иқтисодий билимлар самарадорлиги

Бизнинг давримизда иқтисодий назария билан жуда кўплаб кишилар шуғулланмоқдалар. Ижтимоий ҳаётнинг янги-янги ҳодисаларини билиб олишда марксча-ленинча иқтисодий билимларнинг роли кун сайин ортиб бораётганлиги учун ҳам кишилар иқтисодий билимларни кунт билан эгалламоқдалар. Иқтисодий назария давлатимизнинг илм-фан асосида юритаётган хўжалик сиёсатини аниқлашда, коммунизм учун курашчиларнинг эътиқодини тарбиялашда кўп жиҳатдан ёрдам беради. Социализм иқтисодий қонунлари системасини билиш, унинг таъсир этувчи механизмларини очиш ва улардан фойдаланиш социалистик ишлаб чиқариш самарадорлигини ошириш, юксак тараққий этган ишлаб чиқариш кучларини яратишда, олий мақсад— коммунистик жамият қуришда социалистик экономиканинг афзалликларини намойиш қилади.

КПСС XXIV съезди Резолюцияларида таъкидлаб ўтилганидек: «Партия ва мамлакат олдида турган катта ва мураккаб вазифалар раҳбар кадрлар бошқаришнинг замонавий методларини мукаммал эгаллаб олишларини, янгиликни ҳис этиш туйғуларига эга бўлиб, тараққиёт истиқболини кўра билишларини, юзага келадиган проблемаларни ҳал этишнинг энг самарали йўлларини қидириб топа билишларини, бошқаларнинг билим ва тажрибасидан фойдалана олишларини қаттиқ талаб этади».

Ўз-ўзидан маълумки, бу вазифаларни КПСС Марказий Комитетининг «Меҳнаткашларга иқтисодий билим беришни янада яхшилаш тўғрисида»ги қарорида таъкидлаб ўтилганидек, иқтисодий назарияларни эгалламай туриб ҳал қилиб бўлмайди. Бу назария барча касбдаги ва халқ хўжалигининг ҳамма соҳасидаги мутахассислар учун бирдек зарурдир.

Иқтисодий ривожланиш қонунларини ўрганиш, унинг таъсир этувчи механизмларини тушуниш орқали биз ишлаб чиқаришга тўғри таъсир эта оламиз ва шунинг билан бирга социалистик тузумнинг улкан имкониятларидан тўғри фойдалана оламиз.

Сиёсий ва иқтисодий саводли кишилар актуал ҳисобланган у ёки бу факт ҳамда воқеаларни тўғри баҳолай билади, ички ва халқаро ҳаётда содир бўлган воқеаларни онгли равишда тушунган ҳолда у ёки бу аниқ иқтисодий вазифалар бўйича тўғри хулоса чиқаради, оқилона ва ишончли ҳолда иш юритади.

Коммунистик партия меҳнаткашларнинг иқтисодий ўқувига катта аҳамият бериб, меҳнаткашларга иқтисодий билимни бериш қатъий системасини ишлаб чиқди ва жорий этди. Бу системага олий ва ўрта ўқув юртлари, факультетлар, малака ошириш институтлари ва курслар, ўқув комбинатлари, партия ўқуви шоҳобчалари, коммунистик меҳнат мактаблари, халқ университетлари каби ўқув формалари киради. Иқтисодий билимнинг ана шу ўқув формаларига мамлакатимизнинг миллионлаб меҳнаткашлари жалб этилган.

Кадрларнинг иқтисодий тайёргарлигида марксизм-ленинизм университетлари муҳим роль ўйнайди. Чунки марксизм-ленинизм университетлари меҳнаткашларга иқтисодий билим бериш умумий системасининг асосий қисми ҳисобланиб, халқ хўжалигидаги раҳбар кадрлар ҳамда мутахассисларнинг ишлаб чиқаришдан ажралмаган ҳолда иқтисодий билимларини оширишда катта ишлар олиб боради.

Иқтисодий ўқувнинг қанчалик самарадорлиги марксизм-ленинизм университети тингловчиларининг ишлаб чиқариш фаолиятларида намоён бўлмоқда. Буни Тошкент шаҳар партия комитети ҳузуридаги Марксизм-ленинизм университети тимсолида ҳам кўриш мумкин. Университет шаҳардаги жуда кўп йирик саноат корхоналари ва ташкилотларда бўлим ва филиаллар очган.

Биз В. И. Ленин номли электрон техника заводидаги шундай филиалнинг иш фаолиятини кўриб чиқайлик. Бу ерда университет филиали иш бошлаганлигига уч йил бўлди. Унинг машғулотларида ҳар йили корхона инженер-техник ходимлари ва хизматчиларидан 60—70 янги тингловчи билим ола бошлайди. Тингловчилар цех бошлиқлари ва бошлиқ ўринбосарлари, мастерлар, конструкторлик бюроси ходимлари, завод бошқармаси хизматчиларидан иборатдир. Филиални тингловчилар икки бор муваффақиятли равишда битириб кетдилар.

Университетда олинган билимлар ишлаб чиқариш фаолиятида ўз аксини қандай топди? Тингловчиларнинг олган иқтисодий билимлари нималарда намоён бўлди?

Ана шу саволга университет филиалини 1972 йилда битириб чиққан цех бошлиғи Ғиёс Исмоилович Исҳоқов шундай жавоб беради:— «Университетда олган билимларим туфайли онгим бир мунча ошди. Ўқишни битиргач менинг ўзим цех инженер-техник ходимлари ва ишчилари билан биргаликда иқтисодий ўқувни бошлаб юбордим. Кейинги икки йилда цех коллективи ишлаб чиқариш кўрсаткичларини бир мунча оширди. 1973 йилда цех социалистик мусобақада беш бор ғолиб чиқди. Корхонада биринчи бўлиб Коммунистик меҳнат коллективи, деган юксак номга сазовор бўлди.

Заводнинг етакчи цехларидан бирининг бошлиғи Фивзи Ибрагимович Аметов ҳам 1972 йилда университетни битириб чиқди.

Ўтган йили университетни тамомлаган бошқа цех бошлиғи Юрий Александрович Ротов ҳақида завод бош энергетика бўлимининг экономисти Р. Г. Шубодеров шундай дейди: «У университетни тамомлагандан сўнг олган билимларини амалий иш билан мустаҳкамлади. Иқтисодий кўрсаткичларни жуда яхши анализ қилади, хўжалик ҳисобида иш олиб бориш масалаларига онгли ва асосли ёндошади. Унинг билимлари цех ишлаб чиқараётган маҳсулотлар таннархини камайтиришда, буюмлар сифатини яхшилашда, ишлаб чиқариш самарадорлигини оширишда ёрдам бермоқда».

Бундай мисолларни кўплаб келтириш мумкин. Лекин юқорида келтирилган мисолларнинг ўзи иқтисодий билим ишлаб чиқариш самарадорлигини оширишда қанчалик муҳим роль ўйнашидан далолат бериб турибди.

Марксизм-ленинизм университети ҳақида гапирар эканмиз, шуни ҳам таъкидлаш керакки, кадрларнинг иқтисодий билимларини оширишда унинг роли янада катта бўлиши мумкин. Бунинг учун шарт-шароит яратиш керак. Сўз, аввало машғулотларнинг ғоявий-назарий даражасини ошириш тўғрисида, марксча-ленинча иқтисодий назариядан билим бериш ва бу назарияни пропаганда қилиш методларини такомиллаштириш тўғрисида боради. Мазмунли ўқилган лекция тингловчиларда катта қизиқиш уйғотади, ўз устида муттасил иш олиб борган, янги адабиётлардан фойдаланган ўқитувчигина семинар машғулотларини яхши олиб бориши мумкин. Ўқитувчи бундан ташқари тадқиқот ишлари олиб бориши, ўз машғулотига тегишли материалларни тўплаши зарур. Университет ана шундай кадрлар билан таъминланган.

Лекин бунинг ўзи кифоя қилмайди. Шунинг билан бирга, дарс бериш методикасини такомиллаштиришга эришиш зарур. Машғулот олиб боришда энг муҳим методларидан бири кўргазмали қуроллар ва техника воситаларидан фойдаланишдан иборатдир. Бу тадбир тингловчиларнинг қизиқишларини орттиради ҳамда ўрганилаётган темани чуқур эгаллаш имконини беради, назария билан адабиётнинг ўзаро боғлиқлигини таъминлайди.

Афсуски, марксизм-ленинизм университетида ана шундай масалаларни ҳал этиш учун база йўқ. Аудиторияларнинг торлиги, ихтисослаштирилган кабинетларнинг йўқлиги, кафедраларнинг кўргазмали қуроллар ва техника воситалари билан таъмин этилмаганлиги—буларнинг ҳаммасини ҳозирги шароитда нормал бир ҳол деб бўлмайди.

Айтгандек, кафедраларнинг ўзи ҳам методика ишларига жиддий эътибор бермайди. Бу ерда дарс бериш методикаси эскирган бўлиб, лекция текстларини муҳокама қилиш ва семинар машғулотлари планларини тузиш билангина чекланиб қолиш одат тусига кирган.

Кафедраларнинг методик ва назарий ишларини бундан буён янада такомиллаштириш, дирекция томонидан уларнинг фаолиятини назорат қилиб бориш, университетни зарур моддий-техника базаси билан жиҳозлашда Ўзбекистон Компартияси Тошкент шаҳар комитетининг ёрдам бериши сўзсиз кадрларга иқтисодий билим бериш самарадорлигини оширишда, марксча-ленинча назарияни ўқитишни ҳозирги замон вазифалари даражасига кўтариш имконини беради.

Т. МАЗИТОВА,
иқтисод фанлари кандидати.

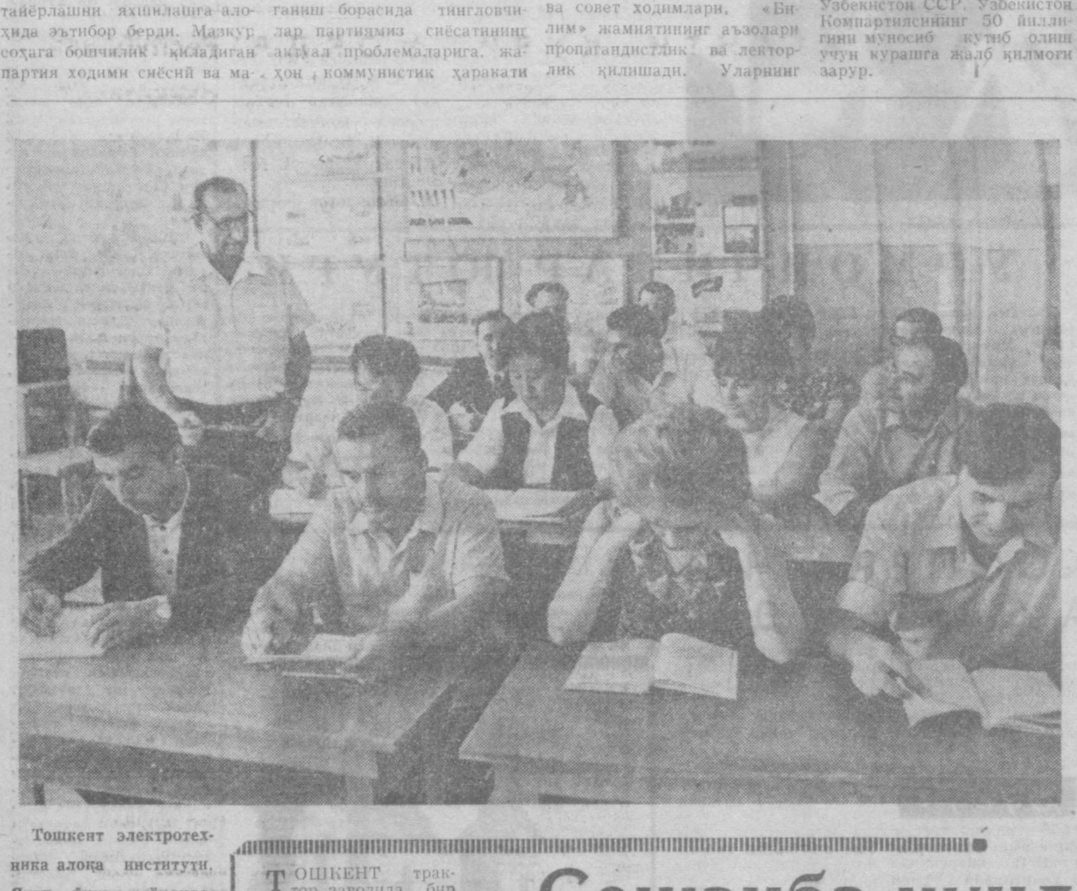

Тошкент электротехника алоқа институти. Янги ўқув йилида, марксча-ленинча ўқув ва иқтисодий билимлар системасида бу ерда 53 пропагандист машғулот олиб боради.

СУРАТДА: институт сиёсий-маориф кабинетида пропагандистларнинг методик семинари ўтказилаётган пайт.

М. Нуриддинов фотоси.

Сешанба кунлари ишдан кейин

ТОШКЕНТ трактор заводида бир неча йилдан буён иш олиб бораётган Марксизм-ленинизм университетининг кечки филиали бу йил ўз эшикларини барвақт очди. 2 октябрь куни цех ва бўлим, конструкторлик ва технология бюросининг олий маълумоти бўлмаган раҳбар кадрларидан 70 га яқин коммунистлар ва партиясизлар завод Маданият саройининг залига тўпландилар. Шу кундан бошлаб улар марксизм-ленинизм университетининг тингловчиси бўлишди.

Сиёсий маориф кабинети томонидан ишлаб чиқилган ҳамда корхона партия комитети тасдиқлаган перспектив планга кўра, 1976 йилгача корхона директоридан тортиб то участка мастеригача бўлган заводнинг ҳамма раҳбар кадрларини марксизм-ленинизм университетида ўқишга жалб этиш кўзда тутилгандир. Бу тадбир КПСС Марказий Комитетининг «Тошкент шаҳар партия ташкилотларидаги раҳбар кадрларнинг марксча-ленинча ўқуви ва иқтисодий билимлари тўғрисида»ги Қарорини бажаришда яхши асос бўлиб хизмат қилади.

Университет тракторсозларнинг катта коллективи ўртасида йил сайин обрў қозониб келмоқда. 1972—1973 ўқув йилининг якуни кўплаб тингловчилар билимларини чуқур эгаллаганликларини кўрсатди. Ҳар бир машғулотда семинар юзасидан сўзга чиққан тингловчилар ўзлари меҳнат қилаётган участкалардаги ишлаб чиқариш ҳамда сиёсий-тарбиявий ишлар тажрибаси билан ўртоқлашадилар, ўтилган материалларни амалда ҳал қилиш практикаси билан боғлаб олиб борадилар.

Университетнинг актив тингловчиларидан бири Н. Ҳайриддинов ўтган йили йиғув цехига бошлиқ қилиб тайинланди. У цех активистларига таянган ҳолда бу ерда кўргазмали агитацияни тубдан янгилади. Чиройли қилиб безатилган стендлар, кўрсаткич тахтаси, Ҳурмат тахтаси каби кўргазмали агитация воситалари кўзни қувонтиради. Ҳар куни ҳар бир бригада, ҳар бир участканинг иш якунлари кўзга кўринарли жойга осиб қўйилади. Социалистик мусобақа илғорлари эришган ютуқлари билан бир қаторда, ишга кечикиб келганлар, ёки брак маҳсулот ишлаб чиқарганлар тўғрисида ахборот бериб борилади. Қисқа муддатда цехда ишлаб чиқариш маданияти кескин ортди, мусобақага бўлган муносабат ўзгарди, меҳнат унумдорлиги ортиб, цехнинг бир меъёрда иш олиб борищи таъминланди.

Марксизм-ленинизм университетининг тингловчиси автомат цехининг бошлиғи А. Манков ишга ижодий ёндошиш, машғулот давомида олинган билимларни амалда тўғри татбиқ этиш намунасини кўрсатмоқда. Цех партия бюроси, касаба союз ва комсомол ташкилотлари билан ҳамкорликда цех раҳбарлари коллективни ишлаб чиқариш маданиятини ҳар томонлама оширишга сафарбар эта билдилар. Ишлаб чиқариш эстетикасига мослаб технология ускуналари ҳамда инвентарлар бўялди, кўргазмали агитация ҳам янгиланди. Автомат цехида шаҳримиздаги кабель заводининг социалистик мусобақага якун ясашда ҳар бир ишчининг ишлаб чиқариш ҳамда жамоатчилик ишидаги фаоллигини ҳисобга олиш тажрибаси яхши ўрганилди ҳамда бу тажриба цехнинг ҳамма участкасида қўлланилмоқда.

Натижалар ўз-ўзидан равшан. Коммунистик меҳнат коллективи ҳисобланган автомат цехи сўнгги олти ойда социалистик мусобақада муттасил пешқадамлик қилиб келмоқда ва ўз зиммасидаги мажбуриятни муваффақиятли бажармоқда. Цехнинг 50 дан зиёд ишчилари беш йилликнинг учинчи ва тўртинчи йил топшириқларини бажарганликлари тўғрисида рапорт бердилар. М. Тешабоев, Р. Валираҳмонов, Г. Тирина каби кўплаб пешқадамлар беш йиллик шахсий топшириқларини адо этдилар.

Заводда ҳаммаси бўлиб 115 киши марксизм-ленинизм университетининг тингловчисидир, уч факультет ва беш бўлим ишлаб турибди. Ҳафтанинг сешанба кунлари баракали меҳнат кунидан сўнг ўнлаб тракторсозлар заводнинг техника билимлари корпуси томон йўл оладилар. Марксизм-ленинизм университетининг бу ердаги филиали ана шу корпусда машғулотлар ўтказмоқда. Ўн ерда тингловчилар сиёсий билимларини оширмоқдалар.

А. ГЕХТЛЯР.

ФАКТ ВА РАҚАМЛАР

1972—1973 ўқув йилида университетда 3400 киши ўқиди. Бу йил университет тингловчиларининг сони 4919 кишига етди.

* * *

1972—1973 ўқув йилида университетни 1100 тингловчи битириб чиқди. Бу йил университетни тахминан 1300 киши битириб чиқади.

* * *

1972—1973 ўқув йилида университет тингловчиларидан 1425 киши саноат корхоналари, ташкилотлар, министрликлар ва идораларнинг раҳбар ходимларидан иборат эди. Бу йил ана шундай тингловчи раҳбар ходимлар сони 1800 кишига етди.

* * *

1972—1973 ўқув йилида университетда 3000 га яқин киши иқтисодий билимларни ўргандилар. Бу йил ҳамма тингловчилар ишлаб чиқаришни бошқаришнинг илми ва амалиётини, ҳозирги босқичда КПССнинг иқтисодий сиёсати ҳамда экономиканинг актуал масалаларини ўрганадилар.

САЛОМАТЛИК ҲАҚИДА СУҲБАТЛАР

● ТИНИҚИБ УХЛАГАН ЯХШИ. | ● ТУШГА ИШОНСА БЎЛАДИМИ? | ● БИР ПИЁЛА ШИРИН ЧОЙ. | ● УЙҚУСИДА БЕДОРЛАР. | ● ҚАЙСИ ПАЙТДА УХЛАГАН МАЪҚУЛ?

УЙҚУ ХОСИЯТИ

КИШИ НЕГА ТУШ КЎРАДИ? ТУШ КЎРИШНИНГ СОҒЛИҚҚА ЗАРАРИ БОРМИ? ГАЗЕТХОНЛАРДАН КЕЛАЁТГАН ХАТЛАРНИНГ КЎПЧИЛИГИДА АНА ШУНДАЙ САВОЛЛАР БОР. ТОШКЕНТ ВРАЧЛАР МАЛАКАСИНИ ОШИРИШ ИНСТИТУТИ РУҲИЙ КАСАЛЛИКЛАР КАФЕДРАСИНИНГ АССИСТЕНТИ, МЕДИЦИНА ФАНЛАРИ КАНДИДАТИ АКБАР АСҚАРОВИЧ АСҚАРОВ МУХБИРЛАРИМИЗ БИЛАН СУҲБАТДА БУ САВОЛЛАРГА ҚУЙИДАГИЧА ЖАВОБ БЕРДИ.

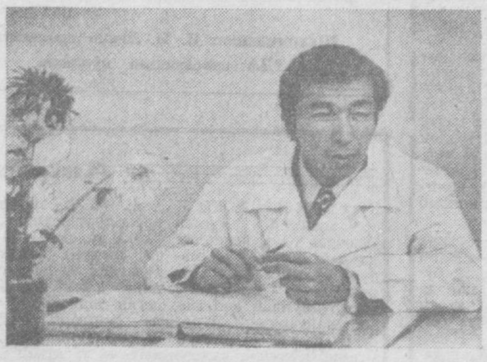

САВОЛ:—Уйқу нима ва у инсонга қандай наф келтиради?

— Уйқу деб, бош мия пўстлоқ қисми тўқималарининг ва бутун организмнинг тинч ҳолатда туришига айтилади. И. П. Павлов назарияси бўйича уйқу шартли рефлекслар натижасида содир бўладиган физиологик ҳолатдир.

Уйқу физиологик, наркотик ва касаллик турларига бўлинади. Оддий уйқудан ташқари уйқу ичкилик ёки ухлатувчи дориларни ичиб ухлаш ва энцефалит касаллигида учрайдиган патологик уйқу ҳам бўлади.

Уйқу натижасида қўзғалиш процесси ўрнини тормозланиш эгаллайди. Бундай вақтда нерв системасининг қўзғалувчанлиги, мускуллар тонуси, нафас олиш ва чиқариш, қон айланиш ва юрак ритми пасайганлигини кўрамиз. Уйқу инсон сиҳат-саломатлиги учун фойдали воситалардан бири бўлиб, ухлаш вақтида марказий нерв системаси ва бутун организм дам олади. Совет олимлари уйқунинг тирик организм учун катта аҳамияти борлигини илмий равишда асослаб берганлар.

Маълумки, киши кун бўйи меҳнат қилади. Бажариладиган иш ақлий ва жисмоний бўлиши мумкин. Киши бу ҳар икки меҳнатда ҳам чарчайди. Совет олимлари чарчашни марказий нерв системасида вужудга келадиган ўзгаришлар оқибати деб тушунтирадилар. Ҳақиқатан ҳам киши бирор ишни бажарар экан, модда алмашинувининг кучайиши натижасида ишлаб турган мускуллардаги моддаларнинг кимёвий таркиби ўзгаради ва бу ўзгариш мускул толаларидаги сезувчи нерв учларига таъсир этади. Таъсир аввал орқа мияга, сўнг бош мия ярим шарлари пўстлоқ қисмига бориб етади. Бажарилаётган иш давом этган сари мускуллардаги ўзгариш ҳам кучайиб боради ва чарчаш маълум даражага етгач, бош мия ярим шарлари пўстлоғидаги ҳужайраларда тормозланиш процесси вужудга келиб, улар мускулларга таъсир юбормай қўяди ва мускуллар ишдан тўхтайди. Бундай тормозланиш процессининг моҳияти шундаки, у болани ҳимоя қилувчи онадек, ҳужайра, орган ва ҳатто бутун организмни ортиқча ишлаб юборишида содир бўладиган кимёвий ўзгаришлар натижасида зарарланишдан ҳимоя қилади. Бош мияда тормозланиш процесси вужудга келиб, мускуллар ишдан тўхташи билан чарчаш аломатлари йўқолиб, у яна эски ҳолига қайта бошлайди. Натижада унинг иш қобилияти тикланади. Уйқу натижасида эса тормозланиш процесси ҳосил бўлиб, иш қобилияти қайта тикланади. И. Р. Тархановнинг тажрибалари шуни кўрсатадики, оч қолдирилган ҳайвонлар 25—30 кунгача яшаши мумкин, бироқ уйқудан қолдирилган вақтда улар 5—7 кундан кейин ўлади.

Савол:—Маълумки, уйқу нормаси ҳақида икки хил фикр мавжуд: баъзилар уйқунинг нормаси фалон соат деб белгилашса, бошқа тадқиқотчилар уйқу ҳам организмнинг ўзидек ранг-баранг бўлади, киши организми талаб қилганча ухлаши керак, унинг қатъий бир нормаси йўқ дейишади. Сиз қайси фикрга қўшиласиз?

— Баъзилар мен ухламасам ҳам чарчамайман, деб мақтанишади. Афсуски, кўпчилик бу ҳолат соғлик учун зарарлигини яхши билмайди. Улар ўз-ўзига далда бериб, уйқунинг чала қолган қисмини кейинчалик «қоплаб» юбораман деб ўйлайдилар. Бу нотўғри тушунча. Одатда марказий нерв системаси ҳар куни тўлиқ дам олишга муҳтож бўлади. Етарлича тўйиб ухламаслик натижасида қолган уйқу ўрнини иккинчи куни уйқу тўла қоплай олмайди. Бугунги ишни эртага қолдириш қанчалик ёмон одат бўлса, бугунги уйқуни эртага қолдириш бундан юз чандон ёмонроқ одатдир. Уйқу гигиенасининг узоқ вақт бузилиши натижасида бош мия тўқималарининг сурункали чарчаш аломатлари сезилади. Бундай кишилар ўзини оғир ланж сезади. Бирор ишни бажаришга иштиёқи бўлмайди. Шунинг учун ҳар куни маълум вақтда, етарлича ухлаш керак. Шу сабабли медицина уйқу билан даволаш усулидан борган сайин кенгроқ фойдаланмоқда. Уйқу билан асаб ва руҳий касалликларни даволаш психатрия ва неврология фанининг муҳим методларидан биридир. Менимча соғлом одам учун суткасига 8 соат ухлаш кифоя. Болалар, кўпроқ ёши ўтиб қолганлар озроқ ухлайдилар.

Савол:— Киши баъзан кечалари уйғониб кетиб, маълум муддат уйғоқ ётадиган бўлиб қолади. Бу ҳолат бир неча кун, ҳатто ҳафталаб давом этиши мумкин? Бу касалликми? Агар шундай бўлса, қандай даволаш керак?

— Баъзи кишилар кечаси тўлиқ ва тиниқиб ухлайолмайдилар ва уйқусизлик дардига дучор бўладилар. Улар кўпинча кечаси уйғоқ ётадилар. Уйқулари қочиб кетади. Ухлаган вақтларида ҳам босинқираб қоладилар. Уйқусизлик айрим вақтда кишининг касбига ва қиладиган ишига ҳам боғлиқ бўлади.

Иккинчидан, бу ҳолат касаллик натижасида ҳам келиб чиқади. Бу юрак, ошқозон касалида, невроз ва унинг турига кирувчи бир қанча касалликларда уйқусизлик ҳолати рўй беради. Бундай ҳолат кўпинча неврастения касаллигида кузатилади. Бунда бемор уйқусизликдан ташқари сал нарсага хафа бўладиган, жаҳлдор бўлиб қолади. Беморнинг мияси оғриб, бошида оғир нарса тургандай сезилади. Буларнинг ҳаммаси дам олиш ва меҳнат қилишнинг нотўғри ташкил этилганлигидан далолат беради.

Яқинда бўлиб ўтган воқеани мисол тариқасида эслаб ўтайлик. 25 ёшли М. ТошДУ кечки бўлимининг V курсида ўқийди. Кундузи лаборантка. Бунинг устига ўқиш вақтигача яна машинкада нусха кўчиради. Кечаси ўқишдан келиб ҳам машинкада ёзади. Дарс тайёрлайди. 2—3 соат ётиб, эрталаб соат олтида туради. Яна иш куни бошланади. Шанба ва якшанба кунларини ҳам машинкада хат ёзиш билан ўтказади. Врач ҳузурига кирганда, уни текшириб «Неврастения» диагнозини қўйди ва кўпроқ ухлаб, кўпроқ дам олишни маслаҳат берди.

Атоқли совет физиолог олими И. П. Павлов невроз ҳақида гапириб «Невроз деганда биз олий асаб системасининг сурункали (ҳафталаб, ойлаб ва ҳатто йиллаб) нормадан ортиқ ишлашини тушунамиз», дегани бежиз эмас. Шунинг учун сурункали уйқусизлик касалига учраган кишилар руҳий касалликларни даволовчи врачга мурожаат этсалар кўнгилдагидек бўлади.

Баъзи кишилар сурункали уйқусизликка йўлиқмаган бўлсалар-да кечаси уйқуси ўчади. Бу ҳам асаб системаси касаллигининг бирор тури оқибатида рўй беради. Бош мия пўстлоқ қисмининг тўқималари маълум муддатдаги озуқа моддалари ва кислородга, айниқса сезувчан бўлади. Бу моддаларнинг узоқ вақт камчил бўлиши мия тўқималарининг заифланишига олиб келади. Озуқа моддалари ва кислороднинг умуман етишмаслиги нерв тўқималарининг ўлишига сабаб бўлади. Шунинг учун тўғри ва тартибли, сифатли овқатланиш, вақтида дам олиш маслаҳат берилади.

Истеъмол қилинадиган овқатлар оқсил, ёғ, карбонсув ва витаминлардан ташкил топмоғи лозим. Бу моддалар бутун организмга керак бўлгани каби, нерв системасининг тўқималарига ҳам керакдир. Тўғри ва етарли миқдорда оқсил моддаларини қабул қилиш нерв тўқималари учун фойдали бўлибгина қолмай, турли асаб касалликларининг олдини олишда ҳам катта роль ўйнайди.

Савол: —Кечаси уйғониб кетадиган одам илиқ ширин чой ичса қайтадан тез ухлаб қолади, деган тушунча бор. Шу тўғрими, тўғри бўлса сабаби нима?

— Уйқуси ўчган одам илиқ ширин чой ичса қайтадан ухлаб қолиши тўғри. Бунда мия тўқималари карбонсувлар билан таъминланади. Чунки чойдаги қанд карбонсувлар таркибига киради. Бироқ, илиқ ширин чойдан кўра ёз вақтида бир стакан қатиқ ёки кефир, қишда эса бир стакан илиқ сут ичган фойдалидир. Буни қуйидаги мисолдан билиш мумкин.

А. И. Макаричев бошлиқ бир гуруҳ олимлар озуқ моддаларнинг нерв тўқималарига таъсири тўғрисида илмий кузатув олиб бордилар. Улар ҳайвонларга оқсили кам бўлган овқат беришди. Натижада уларда нерв системасининг иш фаолияти сусайди. Оқсили кўп бўлган овқат беришганда эса нерв тўқималари иши яхшиланди. Сўнгра карбонсувга эга бўлган модда беришди. Бу ҳам шартли рефлекснинг иш фаолиятини яхшилади бироқ, оқсил таъсиридай бўлмади. Таркибида етарли ёғ моддаси бўлган овқат эса мия пўстлоқ қисми тўқималарининг қўзғалувчанлигини пасайтирди. Бундан кўриниб турибдики, тирик организм ва нерв тўқималари учун оқсилнинг аҳамияти катта экан. Ҳар бир одам суткалик овқатланиш жараёнида 100-120 грамм оқсил моддаларига эга бўлган гўшт, сут, балиқ, тухум ва балиқ икрасини қабул қилиш керак. Оқсил моддалари нерв тўқималарининг иш фаолиятини яхшилаш билан бирга, организмнинг ҳимоя кучини ҳам оширади. Натижада, бундай киши турли юқумли касалликларга чалинмайдиган бўлади. Бу, кечаси овқатланиш мумкин деган маънони билдирмайди. Овқатланиш асосан эрталаб соат 9-10, тушликда соат 1—2 ўртасида, кечқурун эса ётишдан икки соат олдин ҳар куни бир хил вақтда ўтказилиши керак.

Савол:— Ҳаво ўзгарганда кишининг уйқуси бузилади, бунинг сабаби нима?

Юқорида уйқусизлик юрак касаллигига ҳам боғлиқ деб айтдик. Бу ҳолат организмда ревматизм ва бошқа касалликлар асорати бор бўлган кишиларда кузатилади.

Ревматизмнинг айрим формаларида мия тўқималарига ҳам шикаст етади. Натижада намгарчилик ва совуқ ҳаво бўлиши билан организмнинг айрим жойларида оғриқ пайдо бўлиб, уйқусизликка олиб келади.

Савол:—Киши қаттиқ толиққанида ёки ҳаяжонли руҳий таъсирлар остида уйқусини йўқотиши мумкин. Бундай пайтда у қандай чоралар кўриши керак? Умуман, дори ичмаган ҳолда уйқуни тиклашнинг қандай чоралари бор?

— Аввало толиқишга йўл қўймаслик ва айниқса, кечаси ҳаяжонли таъсирларга берилмаслик керак. Бу ҳолатларга учраган тақдирда ўша таъсирларни эсламаслик керак. Хона ҳавосини алмаштириш, очиқ ҳавода бироз сайр қилиш ва душ қабул қилиш ёки оёқни иссиқ сувга солиб бироз ўтириш уйқуни келтиради. Булар ҳам ёрдам бермаса, врач маслаҳати билан уйқу дори ичиш керак.

Савол:— Баъзан киши қаттиқ толиққанида бир неча минут мизғиса ҳам тўйиб ухлагандек тетик бўлиб қолади. Бунда организм чиндан ҳам тўйиб дам олган бўладими?

— Чиндан ҳам баъзи кишилар бироз ухлаб турса, дам олгандай бўлади. Бу ҳолни кўпинча транспортларда кўрамиз. Кўпчилик ўтирғичга суянган ҳолда мудраб бориб, гўё дам олгандек бўлади. Буни тўйиб дам олди деб бўлмайди. Толиқиш неча соат мобайнида рўй берган бўлса, ухлаш ҳам шунча соат бўлиши керак. Қолаверса, кўча-кўйда мудраб юриш аҳлоқ ва одобга зиддир.

Савол:— Оилада лунатик касалига йўлиққан бемор бўлса, унга қандай муомала қилиш керак, бунинг давоси борми?

— Лунатизм касаллиги эпилепсия (тутқаноқ) касалининг бир туридир. Касалликни келтириб чиқарадиган сабаблар кўп. Бу сурункали давом этадиган, марказий нерв системасининг оғир касалликларидан биридир. Бу дардга йўлиқишда кўпинча юқумли касалликлар, модда алмашув натижасида организмнинг умумий заҳарланиши ва турли жароҳатланишлар сабаб бўлади.

Касалликнинг лунатизм турида бемор ўрнидан туриб, кечалари бир қанча ишларни бажариши, кийимларини кийиши, буюмларини йиғиши, хуллас, уйғоқ одамдек ҳаракатлар қилиши мумкин. Лунатизм белгилари босилгач, бемор яна ўз жойига ётади. Эртасига турганда эса қилган ҳаракатларини унутиб қўяди. Бу дард кўпроқ болалар ва ўсмирлар ўртасида учрайди. Касал пайтида беморларнинг табиати бироз ўзгариб, асаб системаси жуда қўзғалган бўлади. Бемор ҳатто яқин одамларига ҳам қаҳр-ғазаб билан қарайдиган бўлади. Шунинг учун айрим касалларда улар яхши-ёмон муомаланинг фарқига бормайдилар. Бу касаллик кўпроқ ухлатувчи, асаб ва мускуллар қўзғалувини пасайтирувчи дорилар ёрдамида ухлатиш йўли билан даволанади. Бундай бемор истеъмол қиладиган овқат гўштли ва шўр бўлмаслиги, қабул қилинадиган суткали суюқлик бир литрдан ошмаслиги керак. Улар қуёшда ва дим хонада узоқ бўлмасликлари, кечки сменада ишламасликлари, кўпроқ ухлашлари лозим. Касаллик сурункали кечгани учун, беморлар мунтазам равишда мутахассислар назоратида даволанишлари зарур.

Савол:— Туш ташқи таъсир ва ички руҳий ўзгаришларга боғлиқ дейишади, баъзан эса тушнинг ўнг келиш ҳодисаси ҳам рўй бериб туради. Бунинг асоси, масалан, телепатияга алоқаси борми?

— Туш кўришнинг телепатияга ҳеч қандай алоқаси йўқ.

Савол:— Баъзи мутахассислар туш кўрмайдиган одам йўқ, қайтага туш кўрганда киши яхши дам олади, дейишади, баъзилар туш кўрмасдан қотиб ухлаш фойдали дейишади. Бу фикрларнинг қайси бири тўғри?

— Туш кўриш уйқу вақтида бош мия пўстлоқ қисмидаги тўқималарнинг тўлиқ тормозланмаганлигини билдиради. Бу ҳолат ташқи ва ички руҳий ўзгаришларга ҳақиқатан ҳам боғлиқ. Ортиқча ҳаяжонланиш, қайғуриш ва қўрқиш —туш кўришга олиб келади.

Масалан, киши кечаси ётишдан олдин толиққанига қарамай, ўта ҳаяжонли ёки ўта даҳшатли фильмларни кўрса, уларни албатта тушида кўради. Чунки эсда қолган таъсиротлар нерв импульслари орқали бош мияда қўзғалиш процессини юзага келтиради. Туш кўриш вақтида иккинчи сигнал системаси тормозланмаган бўлади. Тушнинг «ўнг келиш-келмаслиги» медицинага боғлиқ эмас. Бу ғайри қонуний тушунчадан кўпроқ фолбинлар фойдаланиб, нодон кишиларни тушнинг «ўнг келиши»га лақиллатадилар.

Хуллас, туш кўрмай, донг қотиб ухлаш фойдалироқ. Бундай вақтда ҳар иккала сигнал системаси тормозланган бўлади. Натижада киши яхши дам олиб, тиниқиб ухлайди. Туш кўриш натижасида эса киши уйғониб кетиб, кейин қайтадан ухлаши қийин бўлиши, етарлича дам ололмаслиги ҳам мумкин.

Савол:— Ухлашга мақбул пайт ҳақида ҳам икки хил қараш бор. Баъзилар, туннинг биринчи ярмидаги бир соат уйқу, туннинг иккинчи ярмидаги икки соат уйқуга тенг дейишади. Баъзилар эса, тонготар уйқуси яхши бўлади, дейишади. Сиз қайси фикрга қўшиласиз? Умуман, ухлаш вақти ва ётиш жойи ҳақида нима дейсиз?

— Уйқуга тунги соат 11-12 ларда ётиб, эрталаб 6—7 гача ухлаш энг мақбул пайт деса бўлади. Ўта иссиқ, дим ва совуқ хонада, тўйиб овқат еб ёки оч ҳолда ётиш ҳам тавсия этилмайди. Бу ҳам уйқусизликка олиб келади. Шунинг учун, бу одатлардан воз кечиш, тиниқиб ухлаш ҳар куни куч-қувватни қайта тиклаб олиш жуда зарур.

Уйқу қониқарли ва чуқур бўлиши учун ётар жой текис, қулай ва юмшоқ бўлиши керак. Бош томоннинг ўта баланд бўлиши уйқуни ўчириши мумкин. Шунинг учун ухлаш учун битта ёстиқ кифоя.

Суҳбатни **Т. РАСУЛЕВ** ва **Ў. ОТАЕВ**лар ёзиб олишди.

● *Маданият хабарлари*

Юбилейга бағишланади

Сурхондарё область ўлкашунослик музейида Ўзбекистон тасвирий санъат ва графика усталари асарларининг кўргазмаси очилди. Кўргазмага келган кишилар СССР халқ рассоми Ў. Тансиқбоев, республика халқ рассомлари А. Абдуллаев, З. Кавалевская ва бошқа мўйқалам усталарининг полотнолари билан танишмоқдалар.

Виставка Ўзбекистон ССР ва Ўзбекистон Компартиясининг 50 йиллигига бағишланган.

„Жонажон ўлкам менинг"

«Жонажон ўлкам менинг» — бу бухоролик шоир Умрзоқ Хўжамуродовнинг янги асаридан олинган сатрлардир. «Жонажон ўлкам менинг, сен асл йигитларни уларга атаб мадҳиялар ва достонлар тўқийман», дейди шоир ўз юртдошлари — дала меҳнатчилари ва жонажон Томди қишлоғининг чорвадорлари тўғрисида. Умрзоқ шу ерда туғилиб, камол топди, шу ерда чўпон бўлиб ишлади, дастлабки шеърларини шу ерда ёзди. Эндиликда у бу ерга ҳамюртларига янги асарларини ўқиб бериш учун келиб-кетиб туради.

Район маданият уйида поэзия кечаси бўлиб ўтди. Ана шу кечада бошқа шеърлар орасида «Асл йигит»лар — Хўжамуродов ёзган кўпгина асарларнинг қаҳрамонлари, ўлка тўғрисидаги шеърлар ҳам янгради. Шоир ўзининг янги «Тонг тароваси» тўпламидан парчалар ўқиб берди.

(ЎзТАГ).

● *Совет Иттифоқи бўйлаб*

Қадимий Томск шаҳри барпо этилганига уч ярим аср бўлди. Ҳозирги пайтда у Ғарбий Сибирнинг йирик саноат ва маданий марказидир. Томск йилдан-йилга кенгайиб ва ободонлашиб бораяпти. Замонавий бинолар қад кўтарган кварталларда қадимий усулда тикланган нақшинкор ёғоч уйларни ҳам учратиш мумкин. Сибирь усталарининг ноёб меъморлик ишлари авайлаб сақланяпти.

СУРАТДА: Томскдаги қадимий ёғоч уйлардан бири.

А. Поляков фотоси. ТАСС фотохроникаси.

Ҳам тажриба, ҳам ёрдам

Тошкент Политехника институти студентларининг янги отряди Бутуниттифоқ зарбдор қурилиши — Бухоро ип-газлама комбинатининг қурилиш майдончасига келди. Бўлғуси мутахассислар тўқимачилик саноати улкан корхонасининг асосий объектларини қуришда иштирок этадилар. Шу кунларда бу ерда Тошкент Политехника институтининг бир неча отряди меҳнат қилмоқда. Студентларнинг «Химик», «Энергетик», «Механик» деб аталган отрядлари коллективнинг муҳаббати ва ҳурматига сазовор бўлди. Бу отрядлар топшириқни 150-160 процент бажармоқдалар.

«ФРАНЦИЯ КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИ XX СЪЕЗДИ» НОМЛИ ТЎПЛАМ

Сиёсий адабиёт нашриёти «Чет эл коммунистик ва ишчи партиялар ҳужжатлари ҳамда материаллари» китоблари туркумида «Франция Коммунистик партияси XX съезди» (Сент-Уэн, 1972 йил, 13—17 декабрь) номли тўпламни француз тилидан таржима қилиб чиқарди.

Тўпламда ўртоқ Жорж Марше доклади ва якунловчи нутқи, КПСС Марказий Комитетининг табрикномаси ва КПСС делегацияси бошлиғи, КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюроси аъзоси, КПСС Марказий Комитети секретари ўртоқ М. А. Суслов нутқи, съезд резолюцияси, «Юманите» газетаси тўғрисида съезд резолюцияси, съезднинг Вьетнам тўғрисидаги баёноти, Франция халқига мурожаат, ФКП Уставининг янги тексти, ФКП раҳбар органларининг янги состави рўйҳати киритилган.

(ТАСС).

ЖАҲОН ОЙНАСИ

ПЎЛАТ ГИГАНТИ ҚУРИЛМОҚДА

БЕЛГРАД. Смедерево металлургия комбинати Югославиянинг энг етакчи саноат корхоналаридан бири ҳисобланади. Уч йилдан бери бу ерда кишини ҳайратда қолдирадиган кўламда қурилиш ишлари давом эттирилмоқда. Смедерево — социалистик мамлакатлар дўстлиги қурилишидир. Бу ерга Венгрия, ГДР ва Чехословакиядан асбоб-ускуналар келтирилмоқда. Совет Иттифоқи шу комбинатни қуришда катта ёрдам бермоқда. Комбинатнинг бош лойиҳасини совет мутахассислари тузиб бердилар. Комбинатнинг совет асбоб-ускуналари ўрнатилган биринчи навбати объектлари бундан икки йил илгари фойдаланишга топширилган эди. Бу объектлар 600 минг тоннага яқин чўян чиқарди.

Совет Иттифоқи билан Югославия комбинат иккинчи навбат қурилишининг барча техникавий ва молиявий масалалари ҳақида ўзаро келишиб олдилар.

Смедеревонинг истиқболи бу ерда қад кўтараётган металлургия гиганти билан чамбарчас боғланган. Комбинат металлурглари биринчи ва иккинчи навбат қурилишлар битказилгандан кейин ҳар йили уч миллион тонна металл беради.

Л. И. БРЕЖНЕВ ВИЗИТИ ОЛДИДАН

ДЕҲЛИ. Ҳиндистон жамоатчилиги ва савдо-саноат доиралари, таниқли давлат ва партия арбоблари КПСС Марказий Комитетининг Бош Секретари Л. И. Брежневнинг Ҳиндистонга қиладиган визитига катта аҳамият бермоқдалар.

Олий мартабали совет меҳмонининг мамлакатимизга визити, деди ТАСС мухбири билан суҳбатда Ҳиндистон Қишлоқ хўжалик министрлигидаги давлат министри профессор Шер Сингх, биринчи навбатда Ҳиндистон билан Совет Иттифоқи раҳбарлари ва халқлари ўртасидаги холис ният ва ишончнинг кўринишидир. Халқаро аҳамиятга эга бўлган бу муҳим воқеа ҳар иккала мамлакатларимиз ўртасидаги дўстона алоқалар ва самарали ҳамкорликнинг бундан буёнги ривожланишига хайрли таъсир ўтказди ҳамда бутун дунёда тинчлик ва хавфсизликни таъминлаш ишига муносиб ҳисса қўшади. Шер Сингх СССР билан Ҳиндистон ўртасида тузилган тинчлик, дўстлик ва ҳамкорлик тўғрисидаги шартномага юксак баҳо бериб, Жанубий Осиё қитъасида тинчликни мустаҳкамлаш ва вазиятни нормаллаштириш ишида бу тарихий ҳужжатнинг буюк ролини таъкидлади.

(ТАСС).

ЧЕТ ЭЛ КАЛЕЙДОСКОПИ

Мемориал қурилди

Эфиопия пойтахтида Африка Бирлиги Ташкилотининг (АБТ) ўн йиллигини нишонлаш учун мемориал барпо этилди. Бу мемориал архитектура жиҳатидан ижро этилиши бўйича оригинал бўлиб, унда Африка картаси билан безатилган фонтан акс эттирилган. Композицияга жангчилар ҳайкали ҳам киради.

Кўпни кўрганни алдаб бўлмайди

Реклама — капиталистик жамиятнинг муҳим аломатларидан бири ҳисобланади. Маълумки, реклама «савдони олдинга силжитади». Шимолий америкалик реклама тайёрлатувчилар харидорларнинг ишончини қозониш учун зўр бермоқдалар. Натижа эса аянчли бўлади. Жамоатчилик фикрини ўрганиш институти томонидан сўраб чиқилган катта ёшдаги канадаликларнинг қарийб ярми ҳозирги рекламалар, айтайлик, бундан беш йил илгариги рекламаларга қараганда янада камроқ ишончга лойиқ деб ҳисоблашяпти. Шу нарса диққатга сазоворки, эркаклар аёлларга нисбатан лақмароқ экан. Бунинг сабаби жуда содда; аёллар рекламаларнинг яширин томонига тез-тез дуч келиб туришади-да. Шу сабабли кўпни кўрганни алдаб бўлмайди.

А. ПАЛЛАДИН,
АПНнинг Оттавадаги мухбири.

Саҳрода бўрон

Одатда саҳрони қизиган улкан товага ўхшаган ер деб тасаввур қиладилар. Лекин кишилар бу дашту-биёбонда ёлғиз жазирамадангина эмас, балки совуқлардан ҳам жафо чекадилар. Немис тадқиқотчиси Хелфред Вайзер саҳрода ўн саккиз даражагача етган совуқни қайд қилган. У бу дашту-биёбоннинг нақ марказий ерида шунақа бўронга дуч келганки, ўзининг ёзишича «бу бўронда ҳатто қўлларини кўролмай қолган».

(АПН).

Қараш «қуввати»

Польшада чиқаётган «Дзенник Людови» газетасининг хабар қилишича, Австрия олимларидан бир гуруҳи окулист ва психологлар билан бирга одам бир кунда исроф қилаётган ҳамма қувватнинг чораги кўриш органининг ишига кетаётганини аниқладилар. Демак, одам яхши ёритилган ерда ишлаганида шунча қувват сарфлар экан, ёмон ёритилган ерда ишлаш учун яна ҳам кўпроқ қувват исроф бўлиши табиий, албатта.

(АПН).

Сурияда ҳунармандчилик кўп асрлик тарихга эга. Халқ усталарининг нодир санъати авлоддан-авлодга ўтиб, бойиб ва такомиллашиб келди. Бугунги кунда ҳам халқ усталарининг буюмлари фақат мамлакатдагина эмас, чет элларда ҳам севиб харид қилинади.

СУРАТДА: дамашқлик Ясин Нааме ёғоч буюмларга садаф билан безак беради. (Пастда) у ясаган мебеллар.

В. Огородников фотоси.
ТАСС фотохроникаси.

Республика озиқ-овқат саноати

СОФИЯ. Болгария озиқ-овқат саноати меҳнаткашлари ўз байрамлари — озиқ-овқат саноати ходимлари кунини яхши муваффақиятлар билан кутиб олди. Ҳозир халқ хўжалигининг шу тармоғида 200 мингга яқин киши ишлаб турибди. «Булгарплод» маркаси қўйилган мева ва сабзавот консервалари, қиём ва конфетлар СССРдагина эмас, балки жаҳондаги бошқа ўнлаб мамлакатларда ҳам шуҳрат қозонган.

Болгария озиқ-овқат саноати ходимлари социалистик мусобақага актив қўшилдилар. Ходимларнинг учдан бир қисмидан кўпроғи ўз зиммасига оширилган мажбуриятлар олди.

Зарбдор меҳнат яхши самаралар бермоқда. Озиқ-овқат саноати БХР халқ хўжалигининг энг самарали тармоқларидан бирига айланди.

Виставка муваффақияти

ТОКИО. Япониянинг Иокогама шаҳрида ташкил қилинган фотосуратлар ва болалар расмлари совет виставкаси зўр муваффақият билан ўтди. Бир ҳафта ичида виставкани ана шу порт шаҳри аҳолисидан бир неча минг киши келиб кўрди.

Виставка «Япония—СССР» жамияти Иокогама бўлимининг ҳамда биродарлашган шаҳарлар бўлган Иокогама билан Одесса ўртасидаги дўстлик учун курашувчи комитет ташаббуси билан ташкил қилинган эди. Виставкага совет кишиларининг ҳаётига оид 350 га яқин фотосурат, Одесса, Москва, Ленинград ёш рассомларининг расмлари қўйилган эди.

● Табиат билан юзма-юз

ВУЛҚОН ОТИЛГАНДА

Аёл қаттиқ туртки зарбидан уйғониб кетди ва даҳшатга тушди. Ҳовли ёп-ёруғ эди. Ўт тушипти! Аёл дарҳол полицияга телефон қилди. Лекин маълум бўлишича, фақат унинг ҳовлиси эмас, ҳаммаёқ баравар ёнаётган экан. Исландиянинг Хеймаэй оролида салкам 7 минг йилдан буён тинч ётган вулқон шу йил 23 январь кечаси ана шу тариқа отилди. 3 километргача масофадаги ер муттасил силкинар, одамлар яшайдиган жойдан бир чақиримча нарида эса оловли лава оқиб келар эди. Исландияликларнинг бахтига оловли оқим Вестманнаэйяр шаҳри ёнбошидан ўтиб кетди. Шамол ҳам тескари томонга эсиб турарди.

Шундан кейин рўй берган ҳодисалар ҳақида ер куррасининг жуда кўп газеталари батафсил ёзишди. Исландия ҳукумати вулқоннинг ғарбий қиялигини бомба билан портлатиш ёки ҳарбий кемалардан тўпга тутишни режа қилиб қўйди. Шундай қилинса, вулқоннинг ёнбошида тешик очилади-ю, лава портга зарар келтирмай, бошқа томондан денгизга тушиб кетади деб мўлжалланган эди.

Лекин мутахассислар бошқа тахминни ҳам назардан қочиришмади. Борди-ю, бомба портлаши натижасида вулқоннинг шарқий қиялиги ҳам ёрилиб кетса нима бўлади? Унда лава тўппа-тўғри шаҳарга қараб оқмайдими?

Лаванинг оловли нафасини совутиш ва шаҳар рўпарасида тўсиқ пайдо қилиш учун кўп ҳаракатлар қилинди. Одамлар хавф-хатарнинг олдини олиш учун югуриб юрганларида ўша куниёқ вулқонда янги кратер пайдо бўлди. Ҳар дақиқа сайин портлашлар рўй бериб турар, осмонга улкан аланга ва тутун фонтани кўтарилар эди. Бу вулқон ниҳоятда активлашиб кетди. Ҳайрон қолган исландияликлар кўз ўнгида унинг конуси аввал 50 метр, кейин 100 метр, ниҳоят 150 метрга етди. Одамлар устига муттасил кул ёғилар эди. Зум ўтмай вулқоннинг баландлиги 200 метрга етди. Оловли тоғнинг актив фаолияти натижасида орол ҳам катталашиб борар эди. Оролнинг шарқий томонида янги қуруқлик пайдо бўлди. Бу қуруқлик қотиб қолган лава қуйилиши натижасида вужудга келган эди.

24 январь куни шамолнинг йўналиши ўзгарди. Энди вулқон бутун ғазабини шаҳарга қаратган эди. Шаҳар аҳолисига ёрдам учун 80 та траулер, вертолётлар, махсус кийим кийиб олган бир неча юз нафар қутқарувчи кишилар ёрдамга ташланди. Лекин уларнинг ҳимоя кийимлари кўнгилдагидек натижа бермади, Осмондан кул аралаш катталиги футбол тўпидек келадиган тошлар муттасил ёғилиб турарди.

Шаҳарнинг 5 минг аҳолисини зудлик билан эвакуация қилишга тўғри келди. Шамол эса одамларнинг ўзи ҳам, мол-мулки ҳам олиб чиқиб кетилган кимсасиз шаҳарга муттасил кул ёғдирар, лава оқими шаҳар чеккасига келиб қолган эди. Орадан кўп ўтмай лава уйларгача етиб келди. Уйлар пайрахадек гувиллаб ёна бошлади. Қачондир ям-яшил боғлар билан бурканган, мамлакат экспорт қиладиган балиқнинг 15-20 процентини берадиган орол кул билан қопланди. Шаҳар кўчаларига кул ва кукун аралаш ёмғир ёғар эди. Бора-бора кул қатлами омон қолган уйларни кўмиб юбора бошлади. Чор-атроф заҳарли газ билан тўлиб кетди. Энди лава оқими портга ҳам яқинлаша бошлади. Бу ерда шаҳар саноат корхоналарининг жиҳозлари олиб чиқиб кетилаётган эди. Оролни Исландия билан боғлаб турувчи сув ости водопровод ва электр линиялари узилиб қолди. Вулқон отилган куннинг иккинчи ҳафтаси охирлаб қолганида кўп уйларнинг томигача кул остида қолган эди.

7 февралда лава оқими портга кирадиган йўлни тўсиб қўйди. Кемалар очиқ денгизга чиқиб кетишга мажбур бўлди. Лекин бу ерда ҳам улар хавфдан холи эмас эди. Қизиб кетган лава океанга қуюлар, сув муттасил қайнаб турар, узоқ масофаларгача буғ қатлами қоплаб олган эди. Денгиз суви шу даражада қизиб кетдики, кемаларнинг механиклари двигателни қандай совутишни билмай қолдилар. Бу ахборот матбуотда эълон қилиш учун тайёрланаётган пайтда Исландиядан хабар қилишларича оролда кичик бир тадқиқодчилар группасигина қолдирилган. Оролнинг ғарбий соҳилида жойлашган шаҳар эса бутунлай кул ва кукун остида қолган.

* * *

Шимолий Атлантиканинг муздай сувлари ўртасида қолган Исландияда бундай воқеалар тез-тез бўлиб турадими?

Ҳа. Исландияда 30 га яқин ҳаракатдаги вулқон бор. Ўртача ҳар беш йилда бир мартадан вулқон отилиб туради. Исландиядаги манбаларда кўрсатилишича, 1783 йилда рўй берган вулқон отилиши «жаҳон рекорди» деб ҳисобланган. Бу вулқонда отилган лава жаҳонда энг катта бўлган. Лава 565 квадрат километр майдонни қоплаб олган. Натижада мамлакат қишлоқ хўжалигига жуда катта зарар етган. Шундан кейин Исландияда мисли кўрилмаган очарчилик рўй бериб, минглаб одамлар қирилиб кетган.

Музликлар остида вулқоннинг отилиши айниқса даҳшатли бўлади. Бундай пайтда вулқон отилган заҳоти зудлик билан муз ҳам эрий бошлайди. Натижада мисли кўрилмаган сув оқими жуда катта тош ва муз бўлакларини қияликдан оқизиб туша бошлайди. Тепаликдан тушаётган бундай масса, йўлида нима дуч келса, ҳаммасини вайрон қилиб, супуриб кетади. Боғ-бўстонлар бир лаҳзада ташландиқ майдонга айланиб қолади. Бундай оқимни йокульхлауп (муз портлаш) деб атайдилар. Масалан, шундай вулқонлардан бири — Катла вулқони Исландия аҳлини 13 марта безовта қилган. Баъзи галлари вулқон портлаши натижасида Исландиянинг кичкинагина дарёси Амазонка сингари улкан дарёга айланиб кетган.

Яхшиямки, кўпинча вулқонлар мамлакат экономикаси учун унчалик катта таъсир этмайди. Негаки улар кўп пайтларда кимсасиз жойларда портлайди. Лекин баъзан, худди шу йил рўй берганига ўхшаб, вулқонлар ўзининг даҳшатли кучини кўрсатиб туради. Бизнинг асримизда ҳам шаҳар ва қишлоқлар лава оқими-ю, кул ёмғиридан халос бўлиши осон эмаслигини таъкидлаб қўйгандек бўлади.

Я. СМИРНОВ,
«Вокруг света» журналидан.

Шаҳримизнинг В. И. Ленин проспекти энг гавжум, гўзал кўчалардан бирндир.
СУРАТДА: проспектдан кўриниш. М. Нуриддинов фотолари.

Ажойиб киши билан учрашув

Орзуга садоқат

Украиналик машҳур ёзувчи Алексей Коломиецдан қандай қилиб драматург бўлганлигини сўрашганда жилмайиб туриб бундай деб жавоб қайтаради: «Жуда осон бўлди — столга ўтириб қўлимга қалам-қоғоз олдимда «Фирьавнлар»ни ёздим. Энг қийини бошлаш бўлди, буёғи ўзи юришиб кетаверди...»

Гарчи бу гап ҳазил бўлса ҳам, албатта унда ҳақиқат ҳам бор. Унинг қувноқ, ўткир комедиясини томоша қилар, мазмунини чақар эксан, бу комедия кишини ҳайратда қолдирадиган даражада осонлик билан, бамисоли бир ўтиришда ёзилгандек туюлади.

Кейинги йиллардаги украин комедияларидан камдан-ками «Фирьавнлар»нинг машҳурлиги билан баҳслаша олади. И. Франко номли Киев академик театри ва Н. В. Гоголь номли Москва театри бу асарни саҳнага қўйганларидан кейин пьеса мамлакатдаги бошқа театрларнинг саҳнасида, кейинчалик эса Болгария, Венгрия, Руминия, Польша, Чехословакия театрларининг саҳналарида қўйила бошлади.

А. Ф. Коломиецнинг драматургиядаги дастлабки қадами унга катта шуҳрат келтирди. Комедия ёзиш ёзувчининг чинакам бурчи деган таассурот туғила бошлади. Лекин А. Ф. Коломиец бу жанрни тўсатдан ўзгартириб бошқа йўлдан бора бошлади. «Чебрецдан офтоб ҳиди келади», «Бугун мен сўз сўрайман», «Раҳмат сенга, муҳаббатим», «Умид сайёраси», «Горлица» пьесалари бирин-кетин яратилди. Бу асарларни диққат-эътибор билан кузатиб борадиган томошабин улардаги ягона мавзу йўлини пайқаб олади. Бу йўлни «орзуга садоқат» деган сўзлар билан ифодалаш мумкин.

— Пьесаларимнинг қаҳрамонлари, — деб ҳикоя қилади Алексей Федотович, — баъзи бир кишиларга ҳаддан ташқари романтикка ўхшаб кўринади, лекин менга хаёлпараст ва реалист — бир-бири билан ёнма-ён турадиган тушунча. Чунки орзу хаёл билан реал воқеа бир-биридан ажралмасдир. Ҳар бир кишининг юксак мурод-мақсади бўлиши керак. Ана шу мурод-мақсадга у умрбод хизмат қилиши, истеъдодини, қалбининг ҳароратини одамларга бахшида этиши керак.

Худди шунинг учун ҳам Коломиецнинг кўпгина қаҳрамонлари гапи бутун, субутли, кўнгли пок, жўшқин одамлардир. Баъзан бундай кишиларни «ғалати» одамлар деб ҳам айтишади. Уларнинг ҳаёти нурли мурод-мақсадлар билан тўлиб-тошган бўлади. Улар шундай олмазор боғ барпо этишни истайдиларки. «Бу катта олмазорни ҳатто космонавтлар баландда кўриб туришсин», улар денгиз соҳилида шундай афсонавий шаҳар қуришни орзу қиладиларки, ер юзи умидлар рўёбга чиқадиган сайёра бўлиб қолсин...

Драматург яқинда ўзининг ўнинчи асари — «Кўк буғу» пьесасини ёзиб бўлди. И. Франко номли Киев театри томошабинларни бу янги асар билан таништирди.

— Мен муҳаббат тўғрисидаги қиссани «Кўк буғу» деб атадим, — дейди Алексей Федотович, — бу пьеса одамни ижодий меҳнатга илҳомлантирадиган, кўнглини иситадиган порлоқ ва ажойиб ҳис-туйғу тўғрисидаги асардир. Оғир уруш йилларида содиқлик тўғрисида қасамёд қилган менинг қаҳрамонларим юракларида покликни, садоқатни, қалб ҳароратини сақлаган ҳолда орадан кўп йиллар ўтгач тағин учрашиб қоладилар.

Ҳозир марказий телевидениенинг буюртмаси билан суратга олинаётган А. Коломиецнинг «Раҳмат сенга, муҳаббатим» лирик драмаси ҳам томошабинларга садоқат тўғрисида сўзлаб беради.

Л. КОРОБЧАК.
ТАСС мухбири.
Киев.

● *Шунақаси ҳам бўлади*

Мушукдан кучли ҳайвон йўқ...

ТОКИО. Сикоку оролининг балиқчилари Японияда азалдан бери осойишта, мўмин кишилар сифатида шуҳрат қозонган. Аммо кейинги вақтларда ҳатто улар ҳам ҳар қандай сабр-тоқатни йиғиштириб қўйишди. Бунга... мушуклар сабаб бўлди.

Гап шундаки, соҳилнинг баъзи районларида ярим ёввойи мушукларнинг галалари пайдо бўлиб қолди. Неча юзлаб келадиган бу мушуклар уй бекаларига магазиндан уйга озиқ-овқат олиб келишга қўймаяпти, кечалари эса яқин атроф посёлкалардаги уйларнинг омборларига ҳужум қилмоқдалар.

Бундан 12 йил аввал оролдаги маҳаллий маъмурларнинг ташаббуси билан неча ўнлаб мушук бу ерга келтирилган эди, чунки оролда каламуш кўпайиб кетганди. Энди оролда каламуш қолмади, дейиш мумкин, аммо ёввойилашган «ғолиблар» зоти шу қадар кўпайиб кетдики, махсус чоралар кўрилишини тақозо этаяпти.

ЭКРАНДА — ШОҲИМАРДОН

Илмий-оммабоп ва ҳужжатли фильмлар Тошкент студиясида суратга олинган янги очеркда Ўзбекистоннинг энг гўзал жойларидан бири акс эттирилган. Экранда — Шоҳимардон.

Режиссёр Марат Шарипов, оператор Тўлқин Рўзиев, журналист Светослав Благов томошабинларни ана шу ўлканинг йўллари билан таништирадилар, унинг ажойиб тоғ манзараларини кўрсатиб берадилар. Бир қанча эпизодлар гражданлар уруши, Ҳамза фаолияти билан боғлиқ тарихий воқеаларга бағишланган.

«Шоҳимардон» рангли лентаси Ўзбекистон тўғрисидаги бир қанча манзараларни акс эттирувчи очеркларнинг давомидир. Студияда ташкил қилинган илмий-оммабоп фильмларнинг ижодий бирлашмаси ана шу манзарали очеркларни чиқаради.

(ЎзТАГ).

Француз хандалари

Профессор: — Химиянинг энг муҳим кашфиётларидан бирини айтинг-чи?

Студент қиз: — Сочни бўяш.

* * *

Профессор: — Студентлар кўп ишлатадиган учта сўзни айта оласизми?

Студент: — Мен билолмадим.

Профессор: — Жуда тўғри.

* * *

Тарих дарсида ўқитувчи сўради:

— Пьер, қирол Генрих IV қачон вафот этган?

— Жаноб, мен унинг касал эканини билмаган эдим, — деб жавоб берди ўқувчи.

* * *

Жаноб Дюпон жуда паришонхотир киши эди. Кунларнинг бирида у ўз дўстларидан бирига мактуб ёзди:

— «Азиз дўстим, мен ҳассамни сизникида унутиб қолдирибман, мурувват қилиб уни жўнатсангиз».

Конвертни ёпаётиб, у ҳассани топиб олди ва хатга қўшиб қўйди.

— Мен ҳассамни топиб олдим, уни излаб юрманг.

Редактор
С. М. ҚАРОМАТОВ.

Бўстонлиқ қишлоғининг хушманзара тоғлари сайёҳатчиларни ўзига мафтун этади.

Куз юмушлари

● МУТАХАССИС МАСЛАҲАТИ

Анор ва узумни қишда сақлаш

Анор бир текисда пишиб етилмаслиги сабабли бир неча марта, бўлиб-бўлиб терилади. Думбулроқ терилган анор сақлаш вақтида пишиб етилади ва ўзига хос маза ҳосил қилади. Анор қисқагина мевабанди билан боғ қайчида кесиб терилиб, салқин жойда 3—4 кун давомида қуритилади, сўнгра сараланиб икки сортга ажратилади. Анорни пахса ёки хом ғиштдан қурилган, деразаси кичикроқ бўлган ҳужраларда сақласа яхши бўлади. Лекин бу хоналарни яхшилаб шамоллатиб туриш керак. Кун исиб кетганда хона ёпиб қўйилади. Анор биринчи марта сўкчакларга 2—3 қатор қилиб тахлаб чиқилади. Сўнгра 20 кундан кейин яна сараланиб, 1—2 қатор қилиб тахланади ва шу тариқа бир ойда бир марта кўздан кечириб турилади.

Бу усулдан ташқари анорни яшикларда, тагига юмшоқ ёғоч қириндиси солиб, икки қатор қилиб тахлаб сақласа ҳам бўлади. Ўзбекистонда анор сақлашда машҳур бўлган Сурхондарё областининг Денов ва дашнободлик усталар ҳовлининг дўнг, сув йиғилмайдиган еридан 60—100—140 килограмм мева кетадиган чуқур қазиб, уни бир ой офтоб ва ҳавода қуритишади. Яхшилаб қуритилган ўрага аввал анорнинг думини пастга қилиб уч қатор тахлаб чиқишади. Сўнгра эса, яна уч қатор думи тепага, гул косаси пастга қилиб териб, шу тартибда ўрани тўлдиришади. Тўлган ўра устига ёғоч қўйиб устидан сомон лой билан сувааб ташланади. Сувалган лойнинг қалинлиги жуда ҳам қалин ва жуда ҳам юмшоқ бўлмаслиги керак. Биринчи текшириш 20 кун ўтгандан кейин ўтказилади ва сараланган мевалар ўрага тахланиб устидан яна суваб ташланади. Кейинги текширишлар бир ойда бир марта ўтказилади. Бу усулда сақланган анорлар анча сувли, мазали бўлади ва хонада сақланган анорга қараганда озиқ моддалари яхши сақланади.

Узум совуқ хоналарда (температура 0—1 даража) асосан яшикларда антисептиклар (метобисульфат калий) ёрдамида узоқ муддатгача (май ойигача) сақланиши мумкин.

Лекин Ўзбекистон шароитида узумни ертўлада ва пахса девор уйларда ҳам сақлаш мумкин. Бунда узилган соғлом узум бошлари сояга жойланади ва 3—4 кун давомида сўлитилади. Сўнгра жуфт-жуфт қилиб боғланади ва дорга осиб қўйилади: бунда узум боғлари бир-бирига тегиб турмаслиги керак. Омбор деворларига бир неча тарафдан мўри қилинади. Ҳарорат пасайса, (минус 2 дан пастга тушса) мўрилар беркитилади. Кун исиганда кундуз кунлари мўрилар беркитилиб, кечаси очиб қўйилади. Ҳар 7—10 кунда бино ичига (1 куб метр жойга 30 грамм) олтингугурт тутуни бостирилади. Узум бошлари вақт-вақти билан қараб турилади ва касалланган, чириган ғужумлар эҳтиётлик билан олиб ташланади.

Бундан ташқари 1,2—1,3 метр узунликда ток новдаси қирқиб олиниб унга вертикал шаклда бўғинларга узум бойланади Бу «занг» шипга осилади. Шипдаги ёғоч оралиғи 40—50 сантиметр, ёғочдаги «занг» оралиғи эса 25—30 сантиметр бўлиши керак. Бу усулда ҳам хона яхши шамоллатиб турилади.

Узумни сувли идишларда ҳам сақласа бўлади. Терим вақтида узум боши 2—3 бўғимли навда билан қирқиб олинади. Уларнинг учи сувли шиша ёки банкага солиб қўйилади. Бу ҳолатда узумларнинг айрим сортлари 5—6 ойгача янги узилгандек яхши сақланиши мумкин. Узумнинг пушти, тоифи, оқ тоифи, нимранг ва «Октябрьский» навлари сақлашга чидамли ҳисобланади.

Ғ. ИСРОИЛОВ,
Ленин орденли академик Р. Р. Шредер номли илмий-текшириш институтининг илмий ходими.

Реклама ва эълонлар

ТЕАТР

НАВОИЙ НОМЛИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ АКАДЕМИК ТЕАТРИДА — 15|XI да **Чио-чио-сан,** 16|XI да **Гулсара,** 17|XI да **Севилья сартароши.**

ҲАМЗА НОМЛИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ АКАДЕМИК ДРАМА ТЕАТРИДА — 15|XIда **Парвона,** 16|XI да **Мирзо Улуғбек,** 17|XI да **Табассум ўғрилари.**

МУҚИМИЙ НОМЛИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ МУЗИКАЛИ ТЕАТРИДА — 15|XI да **Замонали ва Омонали,** 16|XI да **Севишганлар хиёбони,** 17|XI да **Тоғ гўзали.**

ЎЗБЕК ДАВЛАТ «ЁШ ГВАРДИЯ» ДРАМА ТЕАТРИДА — 15|XI да **Трибунал** 16|XI да **Ташвишланманг онажон.**

Кино

15 НОЯБРДА

Қум карьери генераллари — САНЪАТ САРОЙИ (кундуз ва кечқурун), «ЧАЙКА» (жуфт соатларда).

Талантлар ва мухлислар — «ТОШКЕНТ СОВЕТИНИНГ 50 ЙИЛЛИГИ», «СПУТНИК» (жуфт соатларда), «ВОСТОК» (кечқурун).

Оддий кийимдаги киши — «СПУТНИК» (тоқ соатларда).

Булутлар ортида осмон — «МОСКВА» (кечқурун).

Озодлик нақадар нашъали сўз (2 серия) — «ЎЗБЕКИСТОН 25 ЙИЛЛИГИ» (кечқурун).

«Хольцауге» операцияси — «КОМСОМОЛ 30 ЙИЛЛИГИ» (тоқ соатларда).

Жодугар — ҲАМЗА номли (кечқурун).

Сайҳа — Ғ. ҒУЛОМ номли (кечқурун).

Гул ва тош (ўзбек тилида) — НАВОИЙ номли (кечқурун).

Телбалар ҳафтаси — С. РАҲИМОВ номли (кечқурун), «КОМСОМОЛ 30 ЙИЛЛИГИ» (жуфт соатларда).

16 НОЯБРДА

Қум карьери генераллари — САНЪАТ САРОЙИ, «ЧАЙКА» (кундуз ва кечқурун).

Талантлар ва мухлислар — «ВОСТОК» (кундуз ва кечқурун).

Оддий кийимдаги киши — «СПУТНИК» (тоқ соатларда), «КЎКЧА» (кундуз ва кечқурун).

Булутлар ортида осмон — «ЎЗБЕКИСТОН 25 ЙИЛЛИГИ», ҲАМЗА номли (кундуз ва кечқурун).

Музланган — «КОМСОМОЛ 30 ЙИЛЛИГИ» (тоқ соатларда).

Беҳуда шов-шув — «МИР» (кундуз ва кечқурун).

Элчиллик, жаноби олийлари — «МОСКВА» (кундуз ва кечқурун).

Гул ва тош (ўзбек тилида) — НАВОИЙ номли (кундуз ва кечқурун).

Телбалар ҳафтаси — С. РАҲИМОВ номли (кундуз ва кечқурун), «ЎЗБЕКИСТОН», «СПУТНИК», «КОМСОМОЛ 30 ЙИЛЛИГИ» (жуфт соатларда) Ғ. ҒУЛОМ номли (тоқ соатларда).

Привалов миллионлари — «МОСКВА» (17.30).

Озодлик нақадар нашъали сўз — «ТОШКЕНТ СОВЕТИНИНГ 50 ЙИЛЛИГИ» (кундуз ва кечқурун).

Телевизор

15 НОЯБРЬ
Пайшанба

Биринчи программа. Тошкент кўрсатади. 18.30 Кўрсатувлар программаси. 18.40 Ўқувчилар учун. «Мактабимиз — фахримиз» (ўзбек тилида). 19.15 «Ахборот» информацион программаси (рус тилида). **Москва кўрсатади. 19.30 Миллионлар ленинча университети. Тошкент кўрсатади. Ўзбек тилида:** 20.00 «Беш йилликнинг учинчи йили». Тошкент чинни заводидан репортаж. 20.30 Ўн минут музика. 20.40 «Ахборот» информацион программаси. 21.00 Қишлоқ хўжалик ходимлари учун программа. **Москва кўрсатади.** 22.00 «Вақт» информацион программаси. 22.30 Рангли телевидение. Хоккей бўйича СССР чемпионати. **«Динамо» — «Спартак».** В. И. Ленин номли Марказий стадион спорт саройидан олиб кўрсатилади. 00.45 Кўрсатувлар программаси. 00.50 Москва кўрсатувларининг охири.

Иккинчи программа. Тошкент кўрсатади. Рус тилида: 11.00 «Осмондан юксак». Болалар учун кинофильм. 11.30 «Балиқчилик. Балиқчилик бойликларини муҳофаза қилиш». Зоологиядан ўқув кўрсатуви. 12.00 «Беш йилликнинг бош йўлларида». Телевизион ҳужжатли фильм. 12.25 «Балиқчилик. Балиқчилик бойликларини муҳофаза қилиш». Зоологиядан ўқув кўрсатуви (ўзбек тилида).

Иккинчи программа. Москва кўрсатади. 17.20 Кўрсатувлар программаси. 17.25 Янгиликлар. 17.35 Рангли телевидение. Мультипликацион фильм. 17.45 Ўқувчилар учун. «Орлёнок» телестудияси ёш мухбирларининг генерал-лейтенант К. Ф. Телегин билан учрашуви. 18.30 Рангли телевидение. «Дарё». Телевизион ҳужжатли фильм премьераси. 18.50 РСФСР халқ артисткаси В. Левко куйлайди. **Тошкент кўрсатади.** 19.30 «Прогресс» программаси. (рус тилида). **Москва кўрсатади.** 20.00 Рангли телевидение. Л. Синельников. «Тўлқинлар тепамизда». Телевизион спектакль премьераси. 21.30 Рангли телевидение. «Оперетта ишқибозлари, сизлар учун». **Тошкент кўрсатади. Ўзбек тилида:** 22.00 «Актёрлар ва роллар». Н. Рафиқов. 23.20 Ҳужжатли фильмлар экрани.

Учинчи программа. Тошкент кўрсатади. 19.00 Хоккей бўйича СССР чемпионати. **«Бинокор»** (Тошкент) — **«Шахтёр»** (Прокопьевск). «Юбилей» Марказий спорт залидан олиб кўрсатилади. Танаффус вақтларида «Тошкент янгиликлари». 21.15 «Дарахтлар катта бўлганда». Бадиий фильм (рус тилида).

«Истиқбол эгалари» телевизион журнали (ўзбек тилида). **Рус тилида:** 19.05 «Ахборот» информацион программаси. 19.20 Ҳамза номли республика Давлат мукофоти лауреатлари. **Ўзбек тилида:** 20.05 Ёзувчи ва беш йиллик. 20.35 «Ахборот» информацион программаси. 20.55 «Ўзбекистон чорвадори» программаси. 21.25 Чорвадорлар учун концерт. Москва кўрсатади. 22.00 **«Вақт»** информацион программаси. **Тошкент кўрсатади.** 22.30 Телевизион театр. С. Алёшин. «Дипломат» (ўзбек тилида).

Иккинчи программа. Тошкент кўрсатади. Рус тилида: 11.00 Болалар учун кинофильм. 11.30 Биологиядан ўқув кўрсатуви. 12.00 Ҳужжатли фильм. 12.25 Биологиядан ўқув кўрсатуви (ўзбек тилида). **Москва кўрсатади.** 17.15 Кўрсатувлар программаси. 17.20 Янгиликлар. 17.30 Мультипликацион фильмлар. 18.00 Ўқувчилар учун. «Дўстларга туҳфалар». 18.30 «Ҳайкалтарош Н. А. Андреев». Туғилган кунининг 100 йиллигига бағишланган кўрсатув. 19.00 Рангли телевидение. Бадиий ҳаваскорлар концерти. 19.30 Экранда кинокомедия. «Волга, Волга». Бадиий фильм. 21.20 Концерт залида. Икки марта Қизил байроқли Александров номидаги Совет Армияси ашула ва рақс ансамблининг концерти. **Тошкент кўрсатади.** 22.00 «Жанговар постда» (рус тилида). **Москва кўрсатади.** 22.30 «Балли, қизлар». 23.45 Кўрсатувлар программаси. 23.50 Москва кўрсатувларининг охири.

Учинчи программа. Тошкент кўрсатади. 19.00 Тошкент янгиликлари. 19.15 «Менинг отам». Ҳужжатли фильм (рус тилида). **Ўзбек тилида:** 19.30 Классик музика саҳифаларида. 20.10 **Тошкент шаҳри ва Тошкент области меҳнаткашлари учун телевизион программа. «Ягона оилада».** 20.30 «Йўл-йўлакай Москвада». Бадиий фильм (рус тилида).

16 НОЯБРЬ
Жума

Биринчи программа. Москва кўрсатади. 12.30 Кўрсатувлар программаси. 12.35 Янгиликлар. 12.45 Рангли телевидение. Л. Синельников «Тўлқинлар тепамизда». Телевизион спектакль. 13.20 Шахмат мактаби. 14.45 Эфирда «Молодость». «Планета ёшлари». 15.30 «Машанинг бахти». Телевизион ҳужжатли фильм премьераси. 16.20 Зоологиядан ўқув кўрсатуви. 16.45 Фан — қишлоқ хўжалигига. **Тошкент кўрсатади.** 18.30 Кўрсатувлар программаси. 18.35 **«Ёшлик»** студияси кўрсатади.

Радио

15 НОЯБРЬ
Пайшанба

БИРИНЧИ ПРОГРАММА

18.00 «Саломатлик — туман бойлик» (ўзбекча). 19.20 Татар куйлари. 20.00 **«Ёшлик»** радиостанциясининг **«Жасорат»** программаси. 20.40 Концерт. 21.10 Қишлоқ меҳнаткашлари учун концерт. 21.45 **Сиёсий билимлар радиоуниверситети.** Тарих фанлари кандидати И. И. Исомиддиновнинг **«Коммунистик қурилишда КПССнинг раҳбарлик роли»** деган суҳбати (ўзбекча). 22.00 Москва. «Сўнгги ахборот». 22.18 Халқаро мавзуларда суҳбат (ўзбекча). 22.28 Куйлардан куйларга. 22.40 «Замондошларимиз». Ж. Алимардонов. «Бахт қуши». Радиоочерк (ўзбекча). 23.10 «Музикали салом». 00.10 Тунги музикали программа.

ИККИНЧИ ПРОГРАММА

18.00 Москва. «Сўнгги ахборот». 18.45 Москва. **«Шу куннинг мавзуида».** 19.00 С. Сиёевнинг ҳажвий ҳикоялари (ўзбекча). 19.30 Тошкент области меҳнаткашлари учун эшиттириш. 20.00 Тожик халқ куйларидан концерт. 20.30 «Ёшлар санъати». 21.00 «Китоб жавонларида». В. Флоренцев. «Тугалланмаган иш» қиссасидан парча (русча). 21.40 А. Рубинштейн асарларидан концерт. 22.18 Хоккей бўйича СССР чемпионати. **«Бинокор»** (Тошкент) — **«Шахтёр»** (Прокопьевск).

УЧИНЧИ ПРОГРАММА

16.00 Музикали драмалардан парчалар.

Тошкент оқшоми 4 бет.
15 НОЯБРЬ, 1973 й.
ОРГАН ТАШКЕНТСКОГО ГОРКОМА КП УЗБЕКИСТАНА И ТАШГОРСОВЕТА
БИЗНИНГ АДРЕС: 700.000; ТОШКЕНТ, ГСП, ДЗЕРЖИНСКИЙ КЎЧАСИ, 15-УЙ.
ИНДЕКС 64579. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг босмахонаси, Тошкент шаҳри. Р — 03825. Нашр В — 2341.
ТЕЛЕФОНЛАР: коммутатор—33.02-49 дан 33.02-58 гача, Эълонлар бўлими—33.81-42.